

# KERTOMUS

PIETARSAAREN TYÖVÄENYHDIS-  
TYKSEN 10-VUOTISESTA  
TOIMINNASTA

---

LAATINUT P. T.



HINTA 75 PENNIÄ

329.14/.15 (480) K TII



329.17/.15 (480) K  
TIIHONEN

# KERTOMUS

PIETARSAAREN TYÖVÄENYHDISTYKSEN

TOIMINNASTA 1901—11

LAATINUT P. T.



OSUUSKUNTA VAPAA SANA P. I. KIRJAPAINO

## **Yhdistyksen perustaminen ja kahden ensimmäisen vuoden toiminta.**

Aikana, jolloin Pietarsaaren työväenyhdistystä hom-  
mattiin, oli jo tässä maassa suurteollisuus muokannut  
kyllin sopivan maaperän kansainvälisen työväenliikkeen  
kylvölle. Niissä paikoissa, mihin se oli huomattavam-  
min keskittynyt, siellä jo sosialidemokratian siemenet  
nähtävästi orastivat. Orastivat siitä syystä, että näissä  
keskustoissa tuo uusi tuotantotapa tuntuvammin iski  
omat vissit seurauksensa työväestöön, siten herättäen  
yhä useamman työläisen sisimmässä uusia pyrkimyks-  
iä, aatteita ja ihanteita. Noita pyrkimyksiä työväes-  
tössä kehittivät myös tunnetun bobrikoffilaisen aikakau-  
den venäläistyttämistoimenpiteet, jotka taloudellisen  
kehityksen ohella muodostivat toisen sortojärjestel-  
män ennestään vallitsevan lisäksi. Tuona aikana kan-  
samme vapauksia ja maamme itsehallinto-oikeutta tu-  
hottiin mitä häikäilemättömimmin. Työväen luonnolli-  
simmat oikeudet, kokoontumis- ja lausuntovapaus,  
tehtiin melkeinpä olemattomiksi. Paino-oloja kiristet-  
tiin, josta oli seurauksena lehtien lakkautuksia, vaikeuk-  
sia kirjallisuuden saannissa y. m. Hallinnollisia maasta-  
karkoituksia pantiin toimeen ja yleensä kaikkia sorto-  
keinoja käytettiin »tosivenäläisen» hengen mukaisesti.  
Kaikesta tästä oli seurauksena, että kansamme ter-

vein osa, sen työtätekevä aines, ryhtyi vastustamaan mitä tarmokkaimmin Venäjän taantumuksellisen ja virkavaltaisen hallituksen ja sen kätyrien mielivaltaisuuksia. M. m. otti järjestynyt työväestö toimekseen kehottaa järjestymättömiä liittymään yhdistyksiin, joka kehoitus tänä levottomana aikana sai vastakaikua kaikkialla. Seuraukset siitä alkoivatkin näkyä. Laittomista oloista huolimatta perustettiin yhdistyksiä eri osissa maatamme ja todennäköisesti vaikuttivat nämä esimerkit työväestön järjestäytymiseen Pietarsaassakin.

Mutta kerrottavanamme olevan yhdistyksen syntymiseen vaikuttivat myöskin työväestön paikalliset olosuhteet, jotka tekivät sen elämän mahdollisuudet tuka-laakin tukalammaksi. Olivathan työläiset pakotettuja tänne siirrettyään elämään ja olemaan ruotsalaisen kansanaineksen keskuudessa, joka rotuvihan kiihottamana karsain silmin katseli suomalaisia tulokkaita. Tämä rotuviha, jota vallassaolevat ruotsikkoherrat jos millä tavalla pitivät vireiltä, meni niin pitkälle, että suomalaiselle väestölle ei myönnetty vähimmässäkään määrin kielellisiä oikeuksia, joten he saivat olla muukalaisina omassa maassaan. Kieliasetuksen noudattaminen, joka sääti suomenkielelle samat oikeudet ruotsinkielen rinnalla, ei tullut näin ollen kysymykseenkään. Tämä oikeudettomuus tuotti suomalaisille kaikenlaista ikävyyttä, m. m. oli tämä huomattavissa kunnallisten verojen suorituksessa, jolloin suomalainenkin väestö pidettiin visusti muistissa, vaan näitä maksuja vastaavista eduista, kuten jo mainittu, ei ollut puhuttakaan. Suomalaisen kansakoulun perustaminen alkoi myös tähän aikaan käydä huutavan välttämättömäksi, mutta tälle seikalle eivät asianomaiset ruotsikko-



herrat korvaansa kallistaneet. Paremmiin ei käynyt monien muidenkaan kysymysten. Kun merkitsemme vielä sen seikan, että suomalaisella työväestöllä, siirryttyään tänne ruotsikkoherrain kynittäväksi, ei ollut minäkäänlaista seuraa yhdyssiteenään, ellei oteta lukuun tupakkatehtaan harvalukuisen suomalaisen työväestön aikaisemmin keskuuteensa perustamaa n. s. »tanssi-klubia», ei minkäänkarvaista paikkakunnalla ilmestyvää suomenkielistä sanomalehteä, kerta kaikkiaan sanottuna: ei mitään, jolla sorretut olisivat puolustaneet oikeuttaan, tai kohottaneet itsetuntoaan, niin ovat jotensakin selville käyneet ne syyt, jotka aiheuttivat Pietarsaaren työväenyhdistyksen syntymisen.

Mainittakoon tässä niiden henkilöitten nimet, jotka ensimmäisinä tunsivat halua yhteispyrinöihin ja jotka tämän halun innostamina ryhtyivät yhdistyksen perustamispuuhiin. Ne olivat seuraavat: suutari J. Junnila, seppä V. Venäläinen, hevosenkengittäjä A. V. Forsman, muurari E. Ahoniemi (Mannerheimo) ja mallipuuseppä J. Holm. Näiden henkilöitten toimesta pidettiin yleinen työväestön kokous Pietarsaaren esikaupungissa Skutnäsissä, maaliskuun 31 p:nä 1901.

Tilaisuuteen oli saapunut noin 70 työnraatajaa, joille puhui seppä V. Venäläinen, kuvaillen paikkakunnalla vallitsevia epäkohtia, jotka työväestöä rasittivat raskaana painajaisena, kuin myöskin tehden selvää yhteenliittymisen tarkoituksesta ja lopuksi kehottaen perustamaan paikkakunnalle työväenyhdistyksen. Puheen loputtua syntyi asiasta vilkas keskustelu. Kaikki puheenvuoron käyttäjät olivat yksimielisiä siinä, että yhdistys on perustettava. Keskustelun päätyttyä nuo yhdistyksen syntysanat sitten lausuttiin ja nimekseen sai tämä

vastasyntynyt *Pietarsaaren suomalainen työväenyhdistys*. Sääntöjä laatimaan valittiin seitsenhenkinen toimikunta, jolle toivomuksena lausuttiin, että se suorittaisi tehtävänsä mahdollisimman lyhyessä ajassa. Koejäsenkirjotus niinikään pantiin toimeen ja liittyi yhdistykseen tällöin 44 jäsentä.

Osotteeksi siitä, että vallassaoleva herrasluokka kyllä käsitti, mikä merkitys vastaperustetulla yhdistyksellä oli, mainittakoon, että jonkun aikaa tämän jälestä rupe-sivat he, puuhan etunenässä eräs ruotsalaisen yhteiskoulun rehtori, hommaamaan toista työväenyhdistystä. Sen tarkoituksena piti olla, niin selitettiin, kohottaa työväestön sivistyskantaa ja virkistää mieliä hyödyllisiä huveja toimeenpanemalla, kuin myöskin sovitella kielellisiä erimielisyyksiä, uudesta »työväenyhdistyksestä» kun piti tulla kaksikielinen. Tässä yrityksessään pääsivät herraskaiset niin pitkälle, että yhdistykselle keksittiin nimi »Opiksi ja huviksi» Vaan siinä se kaikki olikin. Sen pitemmälle eivät hommassaan päässeet. Työväestö havaitsi siinä itselleen viritetyn ansan ja sentähden käänti selkänsä koko hommalle. Mutta tällä herrain yhdistyshommalla oli kuitenkin kosketuskohtia työväestön yhteispyrinnöissä jälkeensä, joskin eri muodossa. Perustettiin nimittäin *nuorisoseura*, joka kolmisen vuotta toimi käsi-kädessä työväenyhdistyksen kanssa. Jäsenet olivat suurimmaksi osaksi samat kumpaisessakin ja nuorisoseura toiminnallaan hidastutti työväestössä luokkakäsitteiden selviämistä. Onneksi tämä seura oloihin soveltumattomana kuoli, jota ennen testamenttasi vähäisen omaisuutensa työväenyhdistykselle.

Sääntötoimikunta, johon kuuluivat J. Junnila, J.

Holm, A. V. Forsman ja V. Venäläinen, sekä neidit A. Pirinen, A. Ojuva ja A. Takala, oli saanut valmiiksi sääntöehdotuksen, jonka se esitti yhdistyksen yleiselle kokoukselle huhtikuun 14 p:nä. Kokous hyväksyi ehdotuksen säännöiksi muutamilla pienemmillä muistutuksilla, joista tässä mainittakoon yksi ja jota pöytäkirjassa eritoten painostetaan, nimittäin että yhdistyksen johtokuntaan ei saa kuulua muita kuin työläisiä. Jäljennöksiä säännöistä ei ole säilynyt, vaan edellämainittu seikka selvittää sen, että yhdistyksen piti varsinaiseksi työväenyhdistykseksi muodostua. Samainen kokous velvoitti myös sääntötoimikunnan väliaikaisesti hoitamaan johtokunnan tehtäviä ja lähettämään säännöt senaattiin vahvistettavaksi. Myös valittiin väliaikaiseen huvitoimikuntaan V. Venäläinen, E. Ahoniemi, H. Airaksinen, H. Honkanen, A. Henrikson ja P. Tiuhonen sekä neidit H. Ohukainen, H. Eskelinen, A. Pirinen ja A. Tukiainen.

Ensi töikseen ryhtyi johtokunta yhdessä huvitoimikunnan kanssa hankkimaan käyttövaroja yhdistykselle, toimeenpanemalla kansanjuhlan, joka vietettiin vanhassa satamassa kesäkuun 18 p:nä 1901. Se on tavallaan merkkitapaus Pietarsaaren työväenliikkeen historiassa, se kun oli ensimmäinen suomalaisen työväestön toimeenpanema juhla. Ohjelma oli rikas ja vaihteleva, vaikkakin puheitten pito viranomaisten taholta kiellettiin. Hertainen kesä-ilta oli houkutellut ihmisiä verrattain runsaasti juhlimaan, joten rahallinenkin tulos oli tyydyttävä.

Alkupuolella heinäkuuta lähetti johtokunta säännöt senaattiin vahvistettavaksi Helsingin työväenyhdistyksen välityksellä ja sillä matkalla ovat säännöt vielä



tänäkin päivänä. Kysyttäessä Helsingin työväenyhdistykseltä, on saatu tietää, että ne kyllä ovat jätetyt mää räpaikkaansa, vaan siihen ne rajottuvatkin tiedot niiden kohtalosta.

Alku ei yleensä näyttänyt kovin lupaavalta, sillä yhdistyksen perustettua ei yhteenliittymishalu laajoihin työläispiireihin levinnyt. Häilyvää oli innostus itse kantajoukossakin, johtuen osaksi henkilökohtaisista riitaisuuksista toiminnassa kuin myöskin siitä, että yhdistyksellä ei ollut vahvistettuja sääntöjä järjestääkseen toimintaansa säännölliseksi. Aikakin oli siksi epävakava, että moni pelkäsi ryhtyä toimimaan epävirallisessa yhdistyksessä. Vielä vaikeutti yhdistyksen toimintaa huoneuston puute. Ne harvat kokoukset, mitä yhdistys sai toimeen kesän kuluessa, oli pidettävä missä milloinkin sattui, tavallisesti ulkona kaupungista metsissä, tai teitten varsilla. On luonnollista, että tällaisten olosuhteiden vallitessa osanotto kokouksiin oli useinkin vähälukuinen.

Syksyn tultua, kun ilmastosuhteet alkoivat tehdä kokousten pidon ulkona mahdottomaksi, päätti yhdistys ryhtyä huoneustoa hankkimaan. Monien vaikeuksien perästä sai yhdistys vihdoinkin valitsemansa toimikunnan välityksellä huoneuston vuokratuksi talosta n:o 1 Kristiinankadulla 1 päivästä marraskuuta. Huoneusto oli ahdas ja sisälsi vain 2 huonetta, joita saattoi käyttää ainoastaan kokoushuoneina y. m. pikkutarkoituksiin. Iltamat oli pidettävä muualla, tavallisesti kaupungintalolla. Nämä seikat tuottivat huvitoimikunnalle sanomattoman paljo lisäpuuhia ja kysyivät aika tavalla kärsivällisyyttä.

Palatkaamme vähän taaksepäin kertomuksessamme,

mainitaksemme siitä, että syysk. 22 p:nä pidetyssä yhdistyksen kokouksessa, jossa valittiin toimikunta huoneustoa hankkimaan, keskusteltiin myös sääntökysmyksestä. Koska säännöt olivat jo puolisen vuotta levänneet senaatissa suotta vahvistusta odottamassa ja näytti siltä, että niitä ei siellä vahvistetakaan, niin päätti kokous tiedustaa ehtoja Helsingin työväenyhdistykseltä, liittyäkseen siihen haaraosastoksi. Helsingin työväenyhdistyksen vastauksesta ei ole tietoa. Tosiasia vaan on, että Pietarsaaren työväenyhdistys joutui pitemmän aikaa toimimaan ilman vahvistettuja sääntöjä.

Pinjaisten ja Fiskarsin tehtaiden omistajain raaka menettely työväkeänsä kohtaan herätti myös huomiota kokouksessa. Pidettiin melkein käsittämättömänä, miten silloin vallitsevana aikana, jolloin herraskaiset niin lämpimästi lähentelivät työväestöä, selitellen »yhdenvertaisuus-» y. m. oppejaan, kaksi tehtaan patruunaa julkeavat mitä mielivaltaisimmin asettua vastustamaan työväkensä yhteispyrintöjä ja määräämään, mitä lehtiä työväki saa lukea ja mitä ei. Kokous päättikin panna jyrkän vastalauseensa moisten sortotoimenpiteitten johdosta. Myös päätti kokous ryhtyä toimenpiteisiin työväen kirjallisuuden ja sanomalehtien levittämiseksi.

Vuokrattuun huoneustoon muutettua, alkoi yhdistyksen toiminta nähtävästi vilkastua. Kokouksia alettiin pitää säännöllisesti kuukausittain. Lukusali avattiin yleisön käytettäväksi ja tilattiin sinne vuoden kuluessa seuraavat sanomalehdet ja julkaisut: Työmies, Uusi Suometar, Länsi-Suomen Työmies, Kansan Lehti, Kylväjä, Uusi Kuvalehti, Lukutupa, Kokkola, Päivälehti, Työmiehen illanvietto, Työväen joululehti, Työväen kevät-lehti, ja Uuden ajan kynnyksellä.

Suomalaisen kansakoulun perustamiskysymys oli useoissa yhdistyksen kokouksissa yhtenä keskustelun aiheena. Kunnan viranomaiset olivat siksi välinpitämättömiä tähän kysymykseen nähden, että yhdistys katsoi velvollisuudekseen ryhtyä pakottamaan heitä suomalaisen kansakoulun perustamiseen. Tässä tarkoituksessa kerättiin yhdistyksen toimesta tilastoa kansakouluijässä olevista lapsista ja tämän toimenpiteen avulla saatiin myöhemmin kysymys myös perille ajettua.

Yhdistys päätti tammik. 6 p:nä 1902 ryhtyä toimittamaan käsinkirjotettua lehteä »Meidän Matti», jonka piti ilmestyä säännöllisesti kerran kuukaudessa tarkoituksella vastata paikallista lehteä uutisten kertojana. Lehden toimittajaksi valittiin V. Venäläinen, Peltomaa ja J. Sjöblom, varalle A. Alkio. Lehden johtokuntaan tulivat neiti F. Davidsson, E. Heiskanen, A. Latva, J. A. Junnila ja J. Laitinen. Kauvaa ei lehti kuitenkaan uutisnälkää tyydyttänyt; asianomaiset olivat huolimatomia sitä toimittamaan ja kesän tultua se nukahti ainiaaksi — voipi sanoa — sillä yritykset saada sitä jälleen henkiin, eivät jälkeinpäin enää onnistuneet.

Juantehtaan hätääkärsiville työläisille lähetti yhdistys keräämänsä varat Smk. 165: 50 maaliskuun 16 p:nä.

Jäsentensä sivistämiseksi perusti yhdistys puhujaseuran 16 p:nä maaliskuuta. Missä määrin seura tässä tehtävässään onnistui, sitä ei voi varmaan sanoa. Toiminnassa näyttää se olleen vuosikokoukseen saakka. Kirjaston perustamiskysymys oli yhdistyksen kokouksessa ensi kerran käsiteltävänä maalisk. 30 p:nä. Kokous päätti kääntyä Raittiusseuran puoleen pyynnöllä, että se ottaisi anoakseen Kansanvalistusseuralta kiertävää kirjastoa Pietarsaareen.

Vappuna 1902 toimi yhdistys kävelyretken ulos kaupungista. Perillä pidettiin puheita, lausuttiin runoja y. m. Retki oli ensimmäinen laatuaan Pietarsaassa.

Kesän aikana oli osanotto yhdistyksen kokouksiin peräti laimea. Sentähden herätettiin syksyn tultua kysymys, mitä tässä suhteessa olisi tehtävä. Ensikerralla jäi kysymys vastausta vaille, mutta joku aika myöhemmin valittiin agitatsioonivaliokunta huolehtimaan jäsenluvun lisäämisestä ja kokouksiin saapumisesta.

Yhdistyksen vuosikokous oli syysk. 21 p:nä 1902. Vuosikertomuksessa mainitaan yhdistyksen ja sen alaisten toimikuntien toiminnasta seuraavaa: yhdistyksen yleisiä kokouksia on toimintakautena ollut 20, joissa käsitelty 101 eri kysymystä. Johtokunta on pitänyt 5 kokousta, joissa käsitelty 24 kysymystä. Huvitoimikunnalla 9 kokousta, joissa käsitelty yksinomaan huveja koskevia kysymyksiä; oli toimittu kahdet kansanjuhlat, 2 kävelyretkeä ja 3 iltamaa.

*Työväenyhdistyksen johtokunta, virkailijat ja toimikunnat 1901—02.*

Yhdistyksen puheenjohtajana toimineet, Seppä ja V. Venäläinen.

Johtokuntaan kuuluneet: J. A. Junnila, J. Holm, A. V. Forsman, A. Vierimaa ja A. Alkio sekä naiset A. Pirinen, A. Ojuva, M. Takala ja F. Davidsson.

Tilintarkastajat: A. Alkio, A. Ristell ja A. Vierimaa. Rahastonhoitaja A. J. Junnila. Taloudenhoitaja V. Venäläinen. Kirjuri J. Laitinen.

Sanomalehti- ja kirjallisuuskomiteaan ovat kuuluneet: V. Venäläinen ja J. Latva.

Järjestysvaliokunta: A. V. Forsman, M. Hellman, V.



Grönholm, A. Latva, E. Kielinen, E. Gillberg, J. A. Junnilla, A. Janhunen ja J. Sjöblom.

Ravintolatoimikunta: J. A. Junnilla, E. Grönholm, A. Janhunen sekä naiset T. Salakka, H. Eskelinen, M. Pulkkinen, L. Ylikangas, M. Pajunen ja P. Kallio.

Huvitoimikunta: V. Venäläinen, J. A. Junnilla, A. Vierimaa, E. Gillberg, A. Alkio, naiset T. Salakka, A. Tukiainen, F. Davidson, H. Ohukainen, P. Kallio ja A. Jansson.

Huoneustotoimikunta: neiti F. Benjamsson ja A. J. Junnilla.

Yhdistyksessä oli jäseniä tällöin 66.

*Katsaus yhdistyksen tileihin* 31 p. maalisk. 1901—21 p. syysk. 1902 osottaa tuloja iltamista y. m. 557: 63 ja menoja yhteensä 479: 61 sekä puhdasta säästöä 78: 02.

Tähän päättyy yhdistyksen ensimmäisen toimintakauden näkyvämpi toiminta. Kuten näkyy, rajoittui toiminta etupäässä sisäisten asiain käsittelyyn ja järjestelyyn. Taloudellisia ja valtiollisia kysymyksiä ei vielä ainakaan sanottavasti käyty käsittelemään.

Kun yhdistyksen toiminta oli saatu uudestaan järjestetyksi, niin muitten juoksevain asiain ohella otettiin myös sääntökysymys käsiteltäväksi 1 p:nä lokak. 1902. Nyt päätti yhdistys kirjeellisesti pyytää Suomen Ruotsalainen työväenliiton sihteeriä ottamaan selvän yhdistyksen aikasemmin senaattiin lähettämien sääntöjen kohtalosta sekä antamaan tiedon siitä, millä ehdoilla yhdistys voisi yhtyä liiton haaraosastoksi.

Liiton sihteeri R. Drockkila puhujamatkalla ollen poikkesi myös Pietarsaareenkin marrask. 10 p:nä, pitäen puheen t. y:n huoneustolla. Yhdistys päätti nyt liittyä Suomen Ruotsalaisen työväenliiton haaraosas-



toksi ja säännöt saapuivat yhdistykselle jouluk. 2 päivänä.

Ennen liittoon yhtymistä oli yhdistys jäsentensä verottamiseen nähden aivan epämääräisellä kannalla. Alkuaikoina katsoi yhdistys ei voivansa verottaa jäseniään sääntöjen puutteessa. Pelättiin viranomaisen saavan tästä aihetta ties millaisiin mielivaltaisuuksiin. Myöhemmin päätti yhdistys ryhtyä kantamaan jäsenveroa, mutta silloinkin se oli puolittain vapaaehtoista, vaan liittyttyään ruotsalaisen työväenliiton osastoksi päätettiin kantaa veroa 50 p:ää mies- ja 25 p:ää naisjäseneltä kuukaudessa. Johtokunta näyttää kuitenkin siirtäneen tämän päätöksen käytäntöön soveltamisen 1 p:vään tammik. 1903, yhdistyksen tätä omavaltaista tekoa paheksumatta.

Osuustoimintaliikkeen edistämiseksi työskenteli yhdistys kiitettävällä tarmolla. Näkyvänä tuloksena siitä mainittakoon n. s. yhteisosto. Monenlaisten innostusta kysyvien valmistelujen jälkeen päätti yhdistys lopullisesti panna sen täytäntöön jouluk. 15 p:nä. Yhteisoston tarkoitus oli, kuten nimikin osottaa, saada tavaroita suuremmissa erissä ostaen halvemmalla kuluttajille. Laajempaa kannatusta ei tämä yritys kuitenkaan saanut, ostajapiiri pysyi verrattain suppeana. Näin ollen jäi tarkoituskin saavuttamatta. Heinäkuun alkupäivinä 1903 yhteisosto lakkautettiin toistaisekseen, voipa sanoa ainiaaksi, sillä yritykset saada sitä jälleen virkoamaan ja menestyksellä toimimaan, eivät onnistuneet jälkeenpäin sen paremmin kuin ensikerrallakaan. Tähän onnistumattomuuteen oli yhtä suuri syy »sepissä kuin sysissäkin.» Toimihenkilöt olivat huolimattomia asioitten hoidossa, syyttelivät toisiaan milloin minkin

tehtävän laiminlyömisestä. Tämä luonnollisesti vaikutti epäedullisesti yhteisostoon.

Paremmiin ei käynyt osuuskaupan perustamishomemankaan, jota yhtärintan yhteisoston kanssa puuhattiin. Tässä hankkeessa päästiin niin pitkälle, että yhdistys laaditutti osuuskauppaa varten säännöt valitsemallaan toimikunnalla, johon kuuluivat V. Venäläinen, A. Ristell, Hakkarainen, I. Markkanen ja F. Benjamsson. Mutta vaikka ei tämäkään osuustoiminnallinen hanke käytännössä tällä kertaa onnistunut, niin oli sen eduksi toimimisella siltä merkityksensä sentähden, että myöhemmin Pietarsaaren perustetulla osuuskaupalla, joka on tyydyttävällä menestyksellä toiminut, on kaukaisimmat juurensa näissä rauenneissa yrityksissä.

Yhtä huonosti onnistui yhdistyksen monet muut hyvää tarkoittavat yritykset. Mainittakoon niistä Saira- ja hautausapukassa, jolle niinikään säännöt laadittiin. Tämänkin perustamispäätös jäi kuolleeksi kirjaimiksi. Täytäntöön ei sitä ole saatu vielä tähän päivään mennessä, eikä enää tulla saamaanakaan, noiden kassain hyöty ja hyödyttömyys siksi tarkkaan jo tunnetaan. Mutta kuten kaikilla muilla, niin tälläkin yrityksellä on omat seuraajansa. Myöhemmin perustettiin tänne yksityisten toimesta Hautaus- ja sairaus-apurengas, joka vieläkin on olemassa. Myöhemmin yhdistykseen liittynyt Metalliammatti-osasto yritti sitä samoin saada käytäntöön, vaan epäonnistui samoin kuin yhdistyskin.

Lauluseuran, jonka yhdistys niinikään perusti, ei käynyt paremmiin. Johtajien ja soittimien puutteessa täytyi seuran alkuunsa hajota.

Työväenpuolueeseen liittymiskysymystä käsitteli yhdistys 5 p:nä tammik. 1903. Periaatteessa tunnustettiin yhtymisen välttämättömyys, mutta käytännössä esiintyvien syiden tähden jätettiin lopullisen päätöksen tekeminen toistaiseksi.

Yhdistys piti vuosikokouksensa 1 p:nä helmik. 1903. Toimintakautena oli yhdistys pitänyt 13 kokousta, johtokunta 5.

*Yhdistyksen johtokunta, virkailijat ja toimikunnat 1902—1903.*

Edellisessä vuosikokouksessa valitsi yhdistys puheenjohtajaksi J. Laitisen, varapuheenjohtajaksi V. Venäläisen.

Johtokunta: A. Alkio, E. Heiskanen ja naiset, F. Benjamsson, F. Davidsson, T. Salakka ja I. Markkanen. Varajäseninä: J. Junnila ja A. Tukiainen.

Rahastonhoitaja J. A. Junnila. Vuosikokouksessa valittiin tilintarkastajiksi J. A. Grönholm, F. Stenberg ja Treskman, varalle E. Gillberg ja M. Hellman.

Kirjuri A. Vierimaa, varakirjuri A. Ristell.

Vahtimestari V. Venäläinen.

Huvitoimikunta: A. Ristell, Treskman, E. Heiskanen ja A. Vierimaa sekä naiset, F. Benjamsson, F. Davidsson, I. Markkanen, T. Salakka ja H. Ohukainen.

Järjestysvaliokunta: V. Venäläinen, J. Laitinen, A. Alkio, J. Grönholm, E. Gillberg, M. Hellman, J. Utriainen, A. Manninen ja F. Vilén.

Ravintolatoimikunta: J. Junnila, V. Venäläinen, J. Laitinen, A. Alkio sekä naiset B. Kallio, E. Junnila, A. Jansson, A. Tukiainen, A. Tarkiainen ja S. Ristola.

Agitatsioonivaliokunta: Treskman, Lulli, J. Lai-

tinen, A. Alkio sekä naiset A. Tukiainen ja Sillanpää.

Yhdistyksen jäsenluku oli ollut 51, joista 30 miestä ja 21 naista.

*Tilit* 21 p:stä syysk. 1902—1 p:vään helmik. 1903 osottavat tuloja: talouskalusto 187: 33, yleistulot 928: 85, yhteensä Smk. 1,116: 18; menoja kaikkiaan 910: 88, ja säästö 17: 97.

Se seikka, että jäsenmäärä on vähentynyt kulu-neena vuotena 15:llä, on johtunut nähtävästi säännöllisestä jäsenmaksujen kannosta, koska mitään huomattavampaa erimielisyyttä toiminnassa ei näytä ilmenneen. Mutta johtupa tämä jäsenmäärän väheneminen syystä tai toisesta, niin tosiasia on, että se vaikutti haitallisesti toimintaan monella eri tavalla.



## **Ruotsalaisen työväenliiton osastona vv. 1902—05.**

Edellä on käynyt selville, että Pietarsaaren Suomalainen Työväenyhdistys toimi ilman vahvistettuja sääntöjä siihen saakka kun se yhtyi ruotsalaiseen työväenliittoon, joka tapahtui marraskuun loppupuolella 1902. Tähän mennessä ei yhdistys sanottavammin ollut vuorovaikutuksessa maamme toisten työväenyhdistysten kanssa, sitä vähemmin työväen puoluehallinnon kanssa. Mutta nyt yhtymisen jälkeen tapahtui toiminnassa huomattava käänne. Yhdistys joutui välittömään yhteyteen koko maata käsittävän työväenliikkeen kanssa, josta oli seurauksena, että yhdistykselle vähin erin alkoi kasvaa valtiollista merkitystä, jota sillä ei ennen ollut. Juoksevien ja talouttaan koskevien kysymysten ohella oli se pakotettu käsittelemään yhteiskunnallisia kysymyksiä. Ammatillisen liikkeen merkitys alkoi myös täällä jo sarastaa työläisten mielessä. Yhdistys saattoi nyt sääntöjensä nojalla muodostua yhdysiteeksi eri ammattiosastojen kesken ja siten tukea niiden toimintaa. Säännöissä sanotaan että:

»Suomen ruotsalaisen työväenliiton tarkoitus on olla yhdyssiteenä työmiesten kesken Suomessa, edistääkseen työväen parasta niin hyvin henkisessä kuin aineellisessa suhteessa ja työskentelee liitto siis

1) voimakkaasti edistääkseen sääntö-, sairausavus-



tus- ja eläkerahastoja, nauttimus-, asunto- ja ammattiyhdistyksiä sekä muita yrityksiä, jotka ovat omiaan edistämään työväen hyvinvointia; 2) ylläpitää lukusaleja ja kirjastoja; 3) luentojen sekä sivistävien huvien toimeenpanemiseksi; 4) rahastojen perustamiseksi omia yhdistyshuoneustoja varten; 5) sekä ylipäättään edistääkseen työväen siveellistä, henkistä ja aineellista kehitystä.

2) *Jäsenyys.* Jäsen liitossa, jonka virallinen kieli on ruotsinkieli, on jokainen joka on täyttänyt 18 vuotta, on ilmoittanut kannattavansa liiton tarkoituksia ja suorittanut säädetyt maksut. Työnantajat eivät saa yhtyä liittoon jäseniksi.

3) *Paikallisyhdistykset.* Liitto on jaettu paikallisiin yhdistyksiin, jotka puheenjohtajainsa ja kirjuriensa kautta ovat vuorovaikutuksessa keskushallinnon kanssa. Paikallisyhdistyksen perustamisesta on ilmoitus sekä jäljennös liiton säännöistä annettava läänin kuvernöörille.

4) Vuosimaksusta säättävät paikallisyhdistykset itse, älköön se kuitenkaan olko alle 3 markan. Jäsenen vaimo on liittyessään vapautettu sisäänkirjoitusmaksusta. Jäsen on asevelvollisuuttaan suorittaessaan vapautettu kuukausimaksuista. Jäsen, joka ilman hyväksyttyä syytä kolmena kuukautena on laiminlyönyt maksunsa suorittamisen, erotetaan yhdistyksestä, mutta voi uudelleen päästä jäseneksi suorittamalla uuden sisäänkirjoitusmaksun.

5) Paikallisyhdistysten maksut liitolle tekevät neljänneksittäin 10 penniä kutakin jäsentä kohti.

6) Kukin paikallisyhdistys valitsee itse vuosikokouksessa johtokuntansa, johon pitää kuulua ainakin seuraavat jäsenet: puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, kirjuri, rahaston- ja kirjastonhoitaja.

Puheenjohtajaksi valitaan se, joka toimeen on saanut enimmät äänet, mutta muut toimet johtokunnassa asettaa tämä itse.

7) Enempi kuin puolet johtokunnan jäsenistä pitää olla työmiehiä.

8) Johtokunta on päätösvaltainen kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja puolet jäsenistä on saapuvilla. Äänen tasan sattuessa ratkaisee puheenjohtajan ääni. Johtokunnan jäsen, joka ilman ilmoitettua estettä kolme kertaa vuoden kuluessa on jäänyt pois johtokunnan kokouksista, voidaan yhdistyksen päätöksen mukaan eroittaa johtokunnasta.

9) Johtokunnan tulee hoitaa yhdistyksen toimia ja taloutta, sen toiminnasta vuosittain antaa lyhyt yhteenveto rahaston tilasta sekä edustaa yhdistystä ulospäin.

10) Kirjurin tulee yhdistyksen sekä johtokunnan kokouksissa tehdä pöytäkirjat, kirjoittaa ne yhdistyksen pöytäkirjaan sekä muuten hoitaa yhdistyksen kirjevaihdon.

11) Rahastonhoitajalle, jonka virkaanastuessaan on johtokunnalle annettava tämän hyväksymä takaus, kuuluu: 1) hoitaa yhdistyksen ylöskannot sekä suorittaa johtokunnan hyväksymät suoritukset; 2) yhdistyksen tileistä pitää tarpeelliset kirjat, sekä ennen tammikuun 20 päivää tilintarkastajille antaa selonteko rahaston tilasta edellisen kalenterivuoden lopussa, sekä 15 päivän kuluessa kunkin vuosineljänneksen loputtua samoin antaa lyhyt yhteenveto rahaston asemasta; 3) johtokunnan vaatiessa sille tehdä tiliä, sekä 4) huolehtia, että rahastossa löytyvät käyttämättömät varat pankissa kasvuulla talletetaan.

12) Kirjastonhoitajan on pidettävä huoli yhdistyk-

selle kuuluvasta kirjallisuudesta, sekä ennen tammikuun 20 päivää johtokunnalle annettava selonteko kirjaston toiminnasta kuluneena kalenterivuotena.

13) Yhdistyksellä on oikeus valita huveja varten toimikunta, jonka on toimeenpantava jalostavia huveja yhdistyksen keskuudessa sekä koettaa perustaa ja ylläpitää lauluseuraa ja soittokuntaa yhdistyksen jäsenten kesken sekä huolehtia järjestyksestä ja siivosta käytöksestä yhdistyksen kokouksissa ja huveissa.

14) Yhdistyksen jäsen, joka väärinkäyttää jäsenyytään yhdistyksessä vahingoittaakseen sen etuja, voidaan johtokunnan ehdotuksesta yhdistyksestä erottaa.

15) Yhdistyksen tarkoituksen edistämiseksi voidaan erityisiä valiokuntia tai osastoja perustaa sekä ohjeita niille yhdistyksessä vahvistaa, näiden sääntöjen mukaisesti.

Tällaisten valiokuntien tai osastojen on kunakin vuonna ennen tammikuun 20 päivää johtokunnalle annettava kirjallinen selonteko toiminnastaan edellisen kalenterivuoden kuluessa.

16) Yhdistys kokoontuu kerran kuukaudessa tai useammin jos tarve niin vaatii. Vuosikokous pidetään helmikuussa ja tulee siinä käsiteltäväksi seuraavat asiat: 1) johtokunnan vuosikertomus; 2) tilintarkastajain kertomus; 3) kysymys johtokunnan vastuuvapaudesta; 4) johtokunnan jäsenten sekä yhtä monen varajäsenen vaali; 5) kahden tilintarkastajan ja varajäsenten vaali; 6) huvitoimikunnan jäsenten sekä yhtä monen varajäsenen vaali.

Tiedot kokouksista antaa puheenjohtaja.

17) Kaikki vaalit tapahtuvat suljetuilla lipuilla. Äänestykset tapahtuvat avonaisesti, ellei sulettua äänes-

tystä vaadita. Vaali- tai äänestyslippu on jätettävä persoonallisesti; lippu joka on epäselvä, tai jossa on yhdistykseen kuulumattoman henkilön nimi, on kelpaamaton.

18) Ennenkuin päätös voi astua voimaansa, on se tarkastettava.

19) Riitaisuudet yhdistyksen jäsenten kesken, kun ne koskevat yhdistyksen asioita, on ratkaistava sovintolautakunnan kautta.

20) Osastot ovat velvolliset ennen maaliskuun 1 päivää keskushallinnolle lähettämään lyhykäisen vuosikertomuksen sekä tiedot johtokunnan jäsenten nimistä ja osoitteista. Neljänneksittäin on sitäpaitsi lähetettävä tiedot liittyneistä sekä eronneista jäsenistä.

21) Ehdotuksia yhdistyksen hajottamisesta ja sen omaisuuden käyttämisestä voidaan käsitellä ainoastaan yhdistyksen vuosikokouksessa. Sellainen ehdotus on kirjallisesti jätettävä yhdistyksen johtokunnalle viimeistään ennen tammikuun 15 päivää, sekä johtokunnan lausunnon seuraamana pantava näytteelle vähintään kaksi viikkoa ennen vuosikokousta.

Tämmöisen ehdotuksen päättämiseksi vaaditaan, että vähintään  $\frac{5}{6}$  läsnäolevista yhdistyksen jäsenistä yhtyvät ehdotukseen, ennenkun se astuu voimaan».

Kuten näkyy, tuli yhdistyksen tarkoitukseksi olla yhdyssiteenä työmiesten kesken ja siten edistää heidän parastaan niin henkisessä kuin aineellisessakin suhteessa. Työnantajilla ei ole oikeutta yhtyä liiton jäseniksi, josta määräyksestä huolimatta on säännöissä eräs silmiinpistävä ristiriita olemassa. Niissä kun sanotaan myös, että paikallisyhdistyksen johtokuntaan pitää kuulua enempi kuin puolet työmiehiä, josta voi taas



vetää sen johtopäätöksen, että paikallisyhdistysten johtokuntiin saa myös kuulua työnantajia, kun he vaan ovat vähemmistönä. Kuitenkin lie asia siten, että tässä tarkoitetaan vähemmistöllä henkisen työn tekijöitä. Olkoon asianlaita niin tai näin, se seikka on kuitenkin merkittävä, että tämä epäselvä kohta säännöissä joutui useamman kerran tulkinnan alaiseksi yhdistyksen kokouksissa, etenkin silloin, kun oli kysymyksessä jonkun pikkutyönantajan valitseminen johtokuntaan<sup>1</sup>.

Alunpitäin koetti yhdistys parhaansa mukaan toimia säännöissä määrätyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimeenpantiin huveja ja iltamia, joilla luonnostaan oli kaksinainen tarkoitus: samalla kun tyydytettiin työläisten taiteelliset vaatimukset, koottiin myös varoja talouden ja yleensä toiminnan ylläpitämiseksi. Lukusali oli edelleenkin yleisön käytettävänä ja tilattiin sinne etupäässä puoluelehtiä. Työväen kirjallisuuden ja sanomalehtien levittämistä pidettiin vireillä. Puhujaseura työskenteli jäsenten sivistämiseksi. Voimisteluseura niinikään perustettiin. Ensi innostuksen ohimentyä se kuitenkin lakkasi toiminnasta.

Näiden toimien ohella käsitteli yhdistys myös yleisiä kysymyksiä, joista huomattavin oli äänioikeusasia. Yhdistys otti sen ensi kerran keskustelun alaiseksi 7 p:nä helmikuuta. Keskustelusta ei kuitenkaan tullut tällä kertaa sen valmiimpaa kuin että kokous velvoitti Alkion, Utraisen ja Stenbergin kutsumaan yleisen ko-

<sup>1</sup> Olkoon sanottuna, että yhdistykseen ei ole kuulunut „suuria herroja“ enempi kuin työnantajakaan, mutta kylläkin „pikkuherroja“, sillä jäsenet tituleerasivat toisiaan herroiksi ja rouviksi j. n. e. Myöhemmin ovat nuo tittelit jääneet pois käytännöstä.



kouksen, jossa sitten keskustellaan ääniasteikon alentamisesta<sup>1</sup>. Talven aikana ei kokouksen pitämisestä, enempi kuin asian käsittelystäkään tullut mitään.

Vapunpäiväksi toimi yhdistys yleisen työväestön mielenosotuskokouksen, jossa äänioikeuskysymys otettiin toisen kerran keskusteltavaksi. Nyt ei puhuttu ääniasteikon alentamisesta sanaakaan, mutta paljoakaan selvempi ei asia silti ollut. Tuumailtiinhan vain, että kyllä se valtiollisissa vaaleissa olisi saatava jokaiselle 21 vuotta täyttäneelle kansalaiselle sukupuoleen katsomatta yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Kysymyksessä, mikä menettelytapa on parhain äänioikeusasiasia perille ajettaessa, oltiin sitä mieltä, että siitä olisi tehtävä joukkoanomus ensi valtiopäiville.

Näistä muutamista piirteistä käy selville, miten luokkatietoisuudesta vapaata oli Pietarsaaren työväestö vielä tähän aikaan, käsitellessään luonnollisinta ja välttämättömintä oikeuttaan. Työväestö ei vielä jaksanut luottaa omaan itseensä, joten se tahtoi vedota säätyedustajain hyvään tahtoon. Mutta toiselta puolen katsottuna ei kokous täysin luottanut säätyedustajiinkaan. Siitä kuvaukseksi mainitsemme sen, että tämä yleinen työväestön kokous, otti myös käsitelläkseen puoluehallinnon aikaisemmin työväenyhdistykselle kiertokirjeessä tekemän ehdotuksen, että yhdistys ryhtyisi tarpeellisiin valmistuksiin kuin myöskin varojen keräykseen yleistä koko maata käsittävää suurlakkoa varten, joka, jos mahdollista, toimeenpannaan ensi valtiopäivän aikana, äänioikeusasian lopulliseen ratkaisuun saatamiseksi. Kokous harkintansa perusteella yhtyi puo-

<sup>1</sup> Kuinka moneen ääneen, siitä ei pöytäkirjassa mainita.

luehallinnon tekemään ehdotukseen asiassa ja päätti ensi tilassa ryhtyä varojen keräykseen.

Väkijuomain kieltolakikysymys oli myös kokouksessa yhtenä keskustelun aiheena. Tämän kysymyksen perille saattamiseksi päätti kokous ryhtyä hommaamaan joukkoanomusta valtiopäiville, sen jälkeen kun on saatu kuulla, mitä toiset kunnat asiasta ajattelevat. Mikäli tiedetään, jäi anomushanke kuitenkin käytännössä toteuttamatta. Kahdeksantuntisen työpäivän kokous niinikään periaatteessa hyväksyi. Sen saavuttamiseksi hyväksyttiin puolueen määräämä menettelytapa.

Kesäkuun alusta muutti työväenyhdistys M. Myntin taloon, yhteiseen huoneustoon nuorisoseuran kanssa. Tätäkin huoneustoa saattoi käyttää ainoastaan kokousten pitoa varten. Juhannuspäivänä vieraili Pietarsaaressa Vaasan työväenyhdistys. Huvimatkailijat otettiin toverillisesti vastaan, toivottiinhan heidän tuovan mukanaan vaihtelua tšekäläiseen jokapäiväisyyteen ja sen he tekivätkin. Herttaisena keskikesän päivänä muodostui vaasalaisten toverien vierailu todella innostavaksi ja veljeystunnetta kohottavaksi, se rohkaisi mieliä vastaisiin taisteluihin. Yhdistys tekikin parhaansa matkailijain mukavuudeksi m. m. toimeenpanemalla kansanhuvit juhannuspäivän illaksi.

Kaupungissa ei ollut vielä tähän aikaan 10-tuntinen työpäivä yleensä käytännössä. Sentähden kysymys sen saamisesta yleiseksi oli useammissa yhdistyksen kokouksissa käsiteltävänä, siitä sen valmiimmaksi tulematta. Eräässä kokouksessa kuitenkin päätettiin hankkia puhuja asiaa valaisemaan, joka päätös joulun edellä kuitenkin peruutettiin sillä perusteella, kun puheita ei saa pitää ilman asianomaista lupaa, ja koska yhdis-

tyksen jäsenten aika on niin «ylösotettu» edellä joulun, etteivät joutaisi puhujaa kuulemaan.

Yksi tärkeimpiä päätöksiä, mitä yhdistys vuoden kuluessa teki, oli liittyminen työväenpuolueeseen, joka Forssan kokouksessa elok. 17—20 p:nä otti viralliseksi nimekseen «Sosialidemokratinen puolue Suomessa». Liittyminen tapahtui 1 p:nä tammik. 1904<sup>1</sup>. Tämä puolueeseenliittymiskysymys, joka jo edellisenä vuotena periaatteessa hyväksyttiin, mutta kasvavan verotuksen pelossa jätettiin lopullisesti päättämättä, kulki tänä vuotena useissa kokouksissa, pöydältä pöydälle, kunnes se viimeinkin tuli ratkaistuksi.

Yhdistys piti vuosikokouksensa 7 p:nä helmik. 1904. Toimintakautena oli yhdistys pitänyt kaikkiaan 20 kokousta, johtokunta 22. Varsinaisten tehtäviensä ohella on johtokunta kaksi eri kertaa anonut kaupunginvaltuustolta anniskeluyhtiön voittovaroja. Molemmilla kerroilla anomus hylättiin. Huvitoimikunta oli toiminut kansanjuhlan, huvimatkan Vaasaan, 11 iltamaa ja 7 perheiltamaa.

*Yhdistyksen johtokunta, virkailijat ja toimikunnat vv. 1903—04.* Vuosikokouksessa valittiin puheenjohtajaksi V. Venäläinen, varapuheenjohtajaksi Ristell, joiden tilalle valittiin kesäk. 12 p:nä puheenjohtajaksi Lulli, varalle A. Vierimaa ja Lullin poistuttua paikakunnalta myöhemmin hoiti puheenjohtajan tehtäviä A. Vierimaa vuoden loppuun.

Johtokuntaan ovat kuuluneet: Alkio, Gillberg, Lulli sekä naiset Benjamsson, Davidsson ja Markkanen;

<sup>1</sup> Pöytäkirjaa, jossa liittymispäätös tehtiin, ei ole olemassa, joten tässä on turvauduttu muistitietoon.

myöhemmin ovat kuuluneet myös Johansson, Hanhinen ja Hautanen.

Vuosikokouksessa valittiin tilintarkastajiksi Hakkarainen ja Träskman, varalle Hellman ja Stenberg.

Rahastonhoitaja A. Alkio.

Kirjuri E. Gillberg, varakirjuri F. Davidsson.

Vahtimestari lopulla vuotta O. Huovinen.

Taloudenhoitaja Grönholm.

Huvitoimikunta: Asp, Haapalainen, Laitinen ja Stenberg sekä naiset Latva, Manner, Ohukainen, Tikkanen ja Tukiainen.

Ravintolatoimikunta: Männikkö, Lulli, Vierimaa ja Hellman.

Kävelystikkomitea: Ristell ja naiset Salmela, Davidsson, Tenhunen ja Sinkkanen.

Arpajaistoimikunta: Venäläinen, Vierimaa ja Gillberg sekä naiset Salmela ja Tenhunen.

Kirjallisuuskomitea: Vierimaa, Hakkarainen ja Gillberg sekä naiset Vierimaa ja Gillberg

*Yhdistyksen tilit* 1 p:stä helmik. 03 – 7 p:vään helmik. 04 osottavat tuloja: säästöä edelliseltä vuodelta 200: —, yleistulot 846: 57, yhteensä Smk. 1,046: 57 ja menoja yhteensä 800: 94 ja oli säästö siis 245: 63.

Yhdistyksen omaisuus oli: rahaa kassassa 245: 63, talouskalusto 208: 98, kirjallisuutta ja rooleja 40: —, yhteensä Smk. 494: 61.

Vuoden päättyessä kuului yhdistykseen 70 jäsentä.

Huhtikuun 18 p:nä 1903 liittyi yhdistykseen Kone-, Rauta- ja Metalliammattiosasto ja Tehtaalaisnais-osasto.

Vuoden varrella on yhdistys verottanut jäseniään äänioikeusrahaston kartuttamiseksi 5 p:iä kuukaudessa. Yhdistys oli halventanut jäsenmaksun ensin 30 pen-



niin, myöhemmin 25 penniin kuukaudessa. Yhdistys oli myös avustanut hätäkärsiviä puoluetovereita y. m.

\*

Vuoden 1904 alussa heräsi kysymys oman talon hankkimisesta yhdistykselle. Ahtaat asunto-olot ynnä jäsenluvun ja sitä seuraavan toiminnan lisääntyminen antoivat riittävästi aihetta omatalo-ajatukselle. Pulasta päästäkseen ryhtyi yhdistys käytännöllisiin toimiin, aluksi päättäen anoa kaupungin valtuustolta tontin ilmaiseksi. Anomusta laatimaan ja perille saattamaan valitsi yhdistys A. Alkion, O. Hanhisen ja E. Gillbergin. Enemmistö jäsenistä oli kuitenkin tontinanomisen suhteen sitä mieltä, että se olisi tehtävä yhdessä nuorisoseuran kanssa, jos nim. nuorisoseura katsoisi voivansa yhtyä tontin anomiseen. Kysyttäessä nuorisoseura antoi myöntävän vastauksen, joten loppujen lopuksi päätettiin anoa tonttia yhdessä. Anomuksen teko siirtyi kuitenkin syyskuulle saakka, vaikka yhdistys kysymyksen herättyä piti sitä tavallaan kiireellisenä. Tänä pitkänä aikana ei toimikunta pannut kortta ristiin asian jouduttamiseksi, joten yhdistys antoi sille muistutuksen tehtävänsä laiminlyömisestä. Muistutuksen saatuaan jätti toimikunta anomuspaperit viimeinkin valtuustolle, joka jonkun ajan kuluttua ilmotti hyväksyneensä anomuksen. Valtuustolta anoi yhdistys myös, että kunnalliset ilmoitukset julaistaisiin myös suomenkielellä.

Vapunpäivänä teki yhdistys kävelyretken maalle. Kuinka runsas oli osanotto, ei voida sanoa. Kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina pani yhdistys toimeen mielenosotuskulkeen. Läänin kuvernööriltä päätettiin pyytää lupa saada ottaa liput mukaan. Saman kuun alusta



muutti yhdistys Junnilan taloon, Otto Malminkadun varrelle. Hiitolan ja Riihimäen työväenyhdistyksiä päätettiin avustaa rahankeräyksillä.

Kaupunginvaltuuston pyynnöstä valitsi yhdistys puolestaan A. Alkion valtuuston asettamaan valiokuntaan työväestön korkeampaa sivistystä varten. Valiokunnan ensi tehtävänä oli suunnitella ja järjestää oppiaineet kaupunkiin perustettavalle käsityöläiskoululle, sekä järjestää yleisiä kansantajuisia luentoja eri tieteidен aloilta. Voidaan sanoa, että työväestön sivistämiselle ei ainakaan luennoitten muodossa sanottavaa hyötyä ollut tästä toimenpiteestä.

Rakennustoimikunnan valitsi yhdistys 4 p:nä syysk. Sen varsinaiseksi tehtäväksi tuli rakennusrahaston kartuttaminen, jonka pohjaksi yhdistys siirtä 700 mk. Iltamilla ja keräyslistoilla kokosi toimikunta vuosikokoukseen mennessä yhteensä Smk. 932: 57.

Yhdistyksen edustajana Helsingin puoluekokouksessa oli Matti Turunen. Yhdistys evästäessään edustajaansa näille ylimääräisille puoluepäiville, jotka pidettiin 25—28 p:nä lokak., asettui vaali-menettelytapakysymyksessä tamperelaisten puoluetoverien kannalle puoltaen osanottoa valtiopäivämiesvaaleihin. Mieluummin olisi oltu oman listan kannalla, mutta ottaen huomioon kurjat äänioikeusolot katsottiin, ettei silläkään keinoin tuloksia saavutettaisi. Päätettiin siis puoltaa yhtymistä sellaiseen puolueeseen, joka täydellisesti lupautuu täyttämään sosialidemokratisen puolueen määräämät ehdot. Jos ei tällaista puoluetta ilmaannu, niin äänestettäköön mieluummin omalla listalla, kuin että ryhdyttäisi vaalilakkoon. Kuten tunnettua, päätti Helsingin puoluekokous ottaa osaa valtiopäivämiesvaaleihin ainoas-

taan siinä tapauksessa, että puolue, jonka kanssa ryhdytään yhteistoimintaan, sitoutuu kannattamaan yleistä yhtäläistä ja välitöntä äänioikeutta kaikille 21-vuotiaille henkilöille talonpoikais- ja porvarissäädyn vaaleissa, joten puoluekokouksen päätös oli pietarsaarelaisia puoluetovereita tyydyttävä. Siksi he seisoivatkin sen takana eivätkä rikkoneet sitä, kuten monissa muissa paikoissa. Emme silti mene väittämään, etteikö päätöstä olisi rikottu, jos siihen olisi vaan ollut tarpeeksi edellytyksiä, sillä niin selkärangattomia sitä täälläkin oltiin tähän aikaan ja vielä jälkeenkin päin näissä poliittisissa kysymyksissä.

Talonkauppojen johdosta häädettiin yhdistys pois vuokrahuoneustostaan. Uuden huoneuston vuokrasi yhdistys Huldin talosta Otto Malminkadulla marrask. 1 p:stä. Lauluseuran päätti yhdistys herättää uudestaan henkiin 9 p:nä lokak., vaan ei se menestynyt tällä sen paremmin kuin edelliselläkään kerralla. Omat säännöt päätti yhdistys laadituttaa sitä varten valitsemallaan komitealla.

Voikaan lakon johdosta piti yhdistys kokouksen 15 p:nä marrask. ja harkittuaan ensin, että Voikaan tehtaan työläiset olivat menetelleet oikein ryhtyessään lakkoon, päätettiin ryhtyä heitä avustamaan. Paitsi keräystä listoilla, valitsi yhdistys iltamatoimikunnan varojen hankkimiseksi lakkolaisille. Näillä toimenpiteillä kootut varat noin 140 mk. (ehkä vähän yli) lähetettiin myöhemmin lakkolaisille. Samalla kun yhdistyksen kokous yhtyi Helsingin järjestyneen työväestön tekemään vastalauseeseen poliisia, ammattientarkastajaa ja tehtaan johtokuntaa koskevissa kysymyksissä, päätti se myös lähettää paheksumiskirjelmän vuorineuvos R. Elfvingille tapauksen johdosta.

Kaupunginvaltuustolta päätti yhdistys 3 p:nä jouluk. pitämässään kokouksessa anoa anniskeluyhtiön voittovaroista 5,000 mk. rakennusrahaston kartuttamiseksi ja 500 mk. lukusalin ylläpitämiseksi. Sikäli kun tiedetään tulivat anomukset hylätyiksi.

Kumarrusmatkan päätti yhdistys tehdä lähetystönsä kautta kaupunginlääkäri Wold. Backmanin luo, lausuakseen sulimmat kiitoksensa niiden kirjoitusten johdosta »Jakobstad«-lehdessä, joissa Backman paljasteli valtuuston laitonta menettelyä sairashuone-asiassa. Tapaus on omansa kuvaamaan, miten täkäläiset eturivinhiehet tunsivat, niin sanoaksemme, pienimmänkin tilaisuuden sattuessa herraskaisten lähentelemisen tarvetta. Kyseessä oleva herrasmies ei ollut pienimmässäkään määrin osottautunut työväestön etuja ajavaksi, päinvastoin teki hän itsensä surkeasti kuuluksi myöhemmin valtiopäivillä, asettuessaan mitä itsepintaisimmin vastustamaan äänioikeusolojen uusimista. Kaikista näistä seikoista huolimatta yritettiin saada tilaisuutta tuon herran lähentelemiseen.

Vuosikokouksen piti yhdistys helmikuun 5 p:nä 1905. Vuoden kuluessa oli yhdistys pitänyt 18, johtokunta 14 ja rakennustoimikunta 10 kokousta.

*Yhdistyksen johtokunta, virkailijat ja toimikunnat vv. 1904—05.*

Vakituisena puheenjohtajana on toiminut H. Vehmas, varapuheenjohtajana A. Vierimaa.

Johtokuntaan ovat kuuluneet: Johansson, Huovinen, Gillberg, Kangas ja Marttila sekä naiset F. Gillberg, A. Tukiainen ja A. Pirinen.

Vuosikokouksessa valittiin tilintarkastajiksi Höglund ja Hakkarainen, varalle Stjernros ja Holm.

Rahastonhoitajana oli V. Johansson, kirjurina H. Kangas, kirjastonhoitajana Marttila, kalustonhoitajana O. Huovinen, vahtimestarina vuoden alusta O. Huovinen, myöhemmin Utriainen.

Huvitoimikunta: J. Viitanen, J. Snellman, Hokkanen, M. Turunen, Bertta Luokkinen, Mimmi Kananen, H. Sillanpää, A. Pirinen, V. Grönlund, E. Backman, Ruohomäki ja H. Palo.

Järjestysvaliokunta: O. Marttila, O. Huovinen, Porrassalmi, Holmlund, Stjernros ja J. Laine, myöhemmin Huovisen ja Stjernrosin erottua, A. Alkio ja P. Tiuhonen.

Kirjallisuuskomitea: V. Venäläinen, J. Laine, E. Laine, J. Viitanen ja H. Kangas, myöhemmin Viitasen erottua P. Tiuhonen.

Rakennustoimikunta: J. Laine, Tiuhonen, Lehtimäki, Hestbacka ja naiset M. Korhonen, E. Aro ja H. Salmela.

Sääntökomitea: Johansson, Venäläinen, Alkio, J. Laine, Gillberg ja H. Vehmas.

*Yhdistyksen tilit* vuoden 1904 lopussa osottivat olleen tuloja kaikkiaan 2,873: 82 ja menoja 1,566: 90, joten säästö teki 1,360: 02.

\*

Helmikuun alkupäivinä 1905 sai yhdistys puoluehallinnon lähettämän kiertokirjeen, jossa nojaten Forsan ja Helsingin puoluekokousten päätöksiin kehoitettiin toimeenpanemaan vastalausekokouksia hallituksen äänioikeuslakiehdotusta vastaan. Kehotusta noudattaen toimi yhdistys vastalausekokouksen, kuten tähän jäljennetty pöytäkirja osoittaa:

«Pietarsaaren suomalainen työväestö kokoontuneena



200-henkisenä joukkona julkiseen kokoukseen, joka pidettiin helmik. 19 p:nä 1905 Vestersundin kylässä Sundin talossa, on keskustellut maamme äänioikeuslaista ja siitä hallituksen laatimasta lakiehdotuksesta, joka tarkoittaa äänioikeusolojen järjestämistä, ja joka on jätetty nykyään koossaolevain säätyjen tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi.

Viitaten Forssassa pidetyn puoluekokouksen päätökseen, lausuu kokous, ettei se voi tunnustaa Suomen valtiosäätyä koko kansaa edustavaksi laitokseksi, niin kauan kuin nykyiset äänioikeusolot, jotka suovat edustusoikeuden ainoastaan muutamille harvoille, ovat käytännössä.

Kokouksen jäsenet, samoin kuin koko Suomen suurlukuinen työväestö, ovat kauan ja hartaasti odottaneet, että vallassaolijat vihdoinkin muuttaisivat äänioikeuden saamisen ehdot sopusointuisiksi ihmisyyden ja kulttuurin perusedellytysten kanssa. Kun sitten joku aika taaksepäin alkoi maan asukasten keskuudessa kulkea sellaisia viestejä, että hallituksen toimesta on valmistunut lakiehdotus, joka tarkoittaa nykyisten häpeällisten äänioikeusolojen korjaamista, herättivät nämä viestit vilpittömiä ilontunteita kaikkien tosiedistystä harrastavain kansalaisten keskuudessa, mutta kaikkein enimmäkseen niissä piireissä, jotka näihin asti ovat olleet vaille kalliimpia kansalaisoikeuksia. Mutta sittemmin kun saatiin tietää puheenalaisen lakiehdotuksen sisällys, hälveni riemu hyvin nopeasti ja katkeruus, joka jo ennenkin oli ollut valtavan suuri, paisui yli äyräittänsä, pukeutuen yhä uudistuviin, kansalaiskokousten tekemiin vastalauseisiin. Lakiehdotuksen ilmestyttyä julkisuuteen, havaitsi jokainen aikaansa seurannut henkilö, että eh-

dotuksen todellinen tarkoitus ei ollut äänioikeuden laventaminen niin laajaksi, että kaikki täysi-ikäiset kansalaiset pääsisivät siitä osallisiksi, vaan että sen pääasiallisimpänä tarkoituksena oli olojen kaunisteleminen, ilman että tuntuvammin kajottaisiin korjausta vaativain epäkohtain juuriin ja ytimiin. Sorretut joukot saivat sellaisen käsityksen, että vallanpitäjät tahtovat tehdä vain näennäisiä parannuksia, että he tahtovat vain nimellisesti poistaa valtiopäiväjärjestyksestä ne häpeälliset luokittelut, jotka ovat saattaneet tämän kansan hyvinansaitun ivan ja ylenkatseen alaiseksi koko sivistyneen maailman edessä.

Ettei tällainen katkera käsitys suinkaan ollut aiheeton, sen todistaa puheenalainen lakiehdotus liiankin selvästi. Siinä nim. ehdotetaan säädettäväksi, että äänioikeus myönnettäisiin ainoastaan niille miespuolisille kansalaisille, jotka ovat täyttäneet 25 vuotta ja jotka suorittavat veroa kaupungeissa 800 ja maaseudulla 500 markan vuosituloista. Kokouksessa on todistettu, että jos tämä ehdotus tulisi sellaisenaan laiksi, saisi äänioikeuden ainoastaan 8 % koko maan väkiluvusta. Me emme tyydy tähän, vaan vaadimme vakavasti, että Suomen kansa nostetaan vihdoinkin alennustilastaan, nostetaan muiden kulttuurikansojen tasalle. Vertailun vuoksi mainitsemme, ettei missään maassa, jossa on olemassa kansaneduskunta, ole tämä prosenttiluku niin vähäinen, kuin se — edellyttäen että lakiehdotus sellaisenaan saa säätyjen hyväksymisen — tulisi olemaan Suomessa. Ainoa maa, missä puheenalainen prosenttiluku nykyään on yhtä vähäinen kuin ylempänä on mainittu, on Ruotsi, mutta niinkuin tiedetään, ovat äänioikeusolot siellä parhaallaan korjauksen alai-

sina, joten, jähkä Ruotsissa on päästy pois tästä häpeällisestä tilasta, jäisi Suomi edelleen yksinään harvinaisvallon surkeaksi esikuvaksi.

Tässä kokouksessa on lukuisilla esimerkeillä todistettu, että hallituksen lakiehdotus ei ole ainoastaan epäinhimillinen, vaan myöskin niin epäkäytännöllinen, että jos se sellaisenaan tulisi laiksi, synnyttäisi se jo käytännölliseltäkin kannalta katsoen sangen vaikealuontoisia ristiriitoja. Mutta koska näiden esimerkkien luetteleminen venyttäisi tämän vastalauseen sangen pitkäksi, ja koska nämä esimerkit ovat jo tätä ennen lukuisissa sanomalehtikirjoituksissa ja puolueen julkaisemissa lentokirjasissa saatetut julkisuuteen ja niinollen myöskin vallanpitäjän tietoon, jättää kokous ne tässä yhteydessä julkaisematta ja lausuu vaan ylimalkaisesti, ettei lakiehdotus tyydytä Suomen työväkeä, ja että tämä työväki katsoo velvollisuudekseen vaatia säätyjä laatimaan sellaisen lain, joka takaa yleisen, yhtäläisen ja välittömän vaali- ja äänioikeuden kaikille 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta. Jos eivät säädyt täytä tätä kansan alemmoin kerrosten oikeutettua vaatimusta, katsoo kokous, että säädyt näin menetellessään ovat vapauttaneet puheenalaiset kansankerrokset kaikista niistä siveellisistä kansalaisvelvollisuuksista, jotka nämä kerrokset ovat sorrettuina ja osattominakin tähän saakka uskollisesti täyttäneet. Luonnollinen seuraus kansan oikeuksien polkemisesta on se, että kansa alkaa polkea polkijoita ja niinkuin lakialaativat etuoikeutetut luokat tietävät, tai ainakin niinkuin heidän pitäisi tietävän, on sorreilla rajaton mahdollisuus sellaiseen polkemistyöhön. Me jätämme lakialaativain luokkain harkittavaksi, kum-

man he tahtovat valita, senkö että tässä maassa olisi yksimielinen, oikeuksiensa puolesta taisteleva tarmokas kansa, vaiko sen, että täällä pääsee valtaan rajaton luokkaviha, joka ei taukoa ennenkuin toinen tai molemmat sotajalalle nousseista luokista ovat kukistuneet ja kukistuessaan hävittäneet kaiken sen, mitä yhteisellä nimellä kutsutaan kansalliseksi olemukseksi. Samalla kun me jätämme tämän vakavaakin vakavamman asian yläluokkain harkittavaksi, huomautamme lopuksi lyhyesti mutta tinkimättömästi, että kansan kärsivällisyyden mitta on täysi — huomautamme, ettei se taivu enää odottamaan, eikä siedä minkäänlaisia viivyttäviä verukkeita, vaan ryhtyy, jos ei sen vaatimuksia noudateta, toimiin sellaisiin, että yläluokka tulee ennen pitkää katkerasti katumaan sitä, kun ei se otollisen ajan ollessa antanut kansan vaatimuksille tarpeeksi suurta huomiota.<sup>1</sup>

J. Hentunen,  
Puheenjohtaja.

P. Tiihonen,  
Kirjuri.“

Kaupungin valtuuston edellisenä vuotena lahjoittaman tontin päätti yhdistys luovuttaa takasin maalisk. 26 p:nä pitämässään kokouksessa sen vuoksi, että tontti oli sopimattomassa paikassa ja päälle päätteeksi vetelässä suossa. Yhdistys katsoi näinollen edullisemmaksi kuulustella valmista taloa ostakseen, kuin ryhtyä uutta rakennuttamaan tuolle syrjäiselle suolle. Samassa kokouksessa, jossa edellämainittu päätös tehtiin, valitsi yhdistys toimikunnan, jonka tehtäväksi tuli takausmiesten hankkiminen 20,000 mkn lainan ottoa varten. Toimikuntaan kuuluivat: J. Hentunen, E. Gillberg ja

<sup>1</sup> Vastalause on puoluehallinnon laatima. Kertojan muist.



A. Vierimaa. Takausmiesten hankkiminen ei tuottanut toimikunnalle sanottavia vaikeuksia, voipi melkein sanoa, että se oli mitä helpointa tehtävää, sillä takausmiehiksi kelpaavat porhot pitivät miltei kunnia-asiana saada tänä aikana auttaa yhdistyksen yrityksiä. Kun takausmiehet oli saatu hankituksi, niin valtuutti yhdistys toukok. 14 p:nä pitämässään kokouksessa toimikunnan nostamaan sanotun rahasumman kaupungin rahastosta.

Joitakin päiviä myöhemmin osti yhdistys sitten nykyisen talon ja tontin Pohjoisnummikadun ja Koulukadun kulmauksessa 11,600 mkn kauppahinnasta. Talo oli kokoonsa nähden kallis, vaan siitä huolimatta se ostettiin, koska oltiin sitä mieltä, että se on hyvällä paikalla. Omaan taloon muutti yhdistys kesäk. 1 p:nä. Omia tarpeitaan varten sai yhdistys käytettäväkseen ainoastaan 3 huonetta, koska kauppasopimuksen mukaan jäi talon entiselle omistajalle oikeus käyttää 2 huonetta asunnokseen syysk. 1 p:vään asti. Elämä oman kurkihirren alla tuntui koko joukon kodikkaamalta ja vapaammalta entistä, vaikka tilanahtaus jäi edelleenkin vallitsevaksi. Kesän aikana tuota ei niin kovin suuria tiloja kaivattukaan, mutta kyllä syksyllä sitä enemmän. Muuten olkoon mainittu, että talossa ei ollut sellaista salihuonetta, jossa suurempia iltamia olisi voinut pitää. Sentähden yhdistys pani syksyn tultua alulle uuden juhlasalin rakentamisen, josta lähemmin tuonnempana.

Heitämme vielä lyhyen silmäyksen taaksepäin mainitaksemme siitä, että yhdistys ryhtyi monenlaisiin valmistuksiin saadakseen Vapunpäivän muodostumaan todelliseksi köyhälistön päiväksi. Valtuustolta anot-

tiin väkijuomamyymälöiden ja anniskelujen sulkemista tänä päivänä. Samoin pyydettiin kaupungin Käsityö- ja tehdasseuraa kehoittamaan liikkeiden omistajia antamaan työväelleen Vapunpäivän työstä vapaaksi. Ei voida sanoa, suostuivatko asianomaiset näihin tehtyihin pyyntöihin. Mielenosotuskulkue oli kuitenkin entisiin verraten kerrassaan suuremmoinen. Useihin satoihin nousi osanottajien luku, sillä ruotsalainen työväestö kehotusta noudattaen otti myös osaa retkeen. Lippujen hulmutessa vilpoisessa] kevätuulessa ja marssin sävelien raikuessa marssi kulkue ympäri kaupunkia ja suuntasi sitten matkansa vanhaan satamaan, jossa päivän ohjelma suoritettiin.

Mielenosotusretki kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina tehtiin Runebergin tuvalle. Retkeen osaaottavien luku nousi nytkin useampiin satoihin, sillä ruotsalainen työväestö oli myös mukana. Perillä suoritettiin kaksikielisesti ohjelma, johon kuului m. m. puhe 8-tunnin työpäivästä, äänioikeusasiasta ja kieltolaista. Retken johdosta ryhtyi paikkakunnan ruotsikkolehti »Jakobstad» mustaamaan työväenyhdistystä ja suomalaisia ohjelman suorittajia mitä häikäilemättömimmin. Sepustuksen tarkoituksena oli saada erimielisyyttä syntymään ruotsalaisen ja suomalaisen työväestön välillä. Vastakirjotuksen päätti yhdistys kyhätä sanottuun lehteen, siten tehdäkseen lehden mielenosotusretkestä keittämän jälkijutun tehottomaksi.

Äänioikeusrahaston kartuttamiseksi päätti yhdistys kantaa jäseniltään yhden päivän palkan 20 p:nä heinäkuuta.

Ruotsalaisen työväenyhdistyksen myötävaikutuksella yritti yhdistys saada edustajan valtuustoon 11 p.

syysk. joka yritys epäonnistui. Valtio Kirkosta päätti yhdistys erota siinä tapauksessa, että baptistiseurakuntaan pääsee jäseneksi ilman uskonnollisia menoja. Pian kuitenkin saatiin kokea, että kysymyksen ratkaisu käytännössä ei olekaan niin yksinkertainen. Suomenkielen oikeuksiinsa saattamiseksi ruotsinkielen rinnalla yleisissä kuntaa koskevista asioissa, päätti yhdistys tehdä valtuustolle joukko-anomuksen. Nimien keräyksessä tuskin päästiin alkuun, kun puhkesi suurlakko, joka teki lopun koko yrityksestä.

*Suurlakko* alkoi Pietarsaareissa 31 p:nä lokakuuta. Alkaissa ei yhdistys ollut selvillä suhtautumisestaan siihen. Sentähden lähetettiin puoluehallinnolle seuraavansisältöinen sähkösanoma: »Suhteemme vallankumoukseen tarkoin määrättävä. Odotamme lähempiä ohjeita.» Kiihtymys oli kuitenkin vallalla siinä määrin, että ohjeitten odottaminen ei voinut tulla oikeastaan kysymykseenkään, koska yhdistys päätti kehottaa maistraattia toimeenpanemaan raastuvankokouksen, jossa keskusteltaisiin ääniasteikon alentamisesta kahteen ääneen niin valtiollisissa kuin kunnallisissakin vaaleissa. Huikea peräytyminen siis ennen tehdyistä vaatimuksista äänioikeusasiassa. Kummallisinta tässä jutussa on se (tai oikeastaan oikein ymmärrettävää), että tästä huolimatta sama kokous päättää toimeenpanna mielenosotuskokouksen kaupungin torilla 1 p:nä marraskuuta, jossa työväestön vaatimuksena esitetään seuraavaa:

1) Yleinen, yhtäläinen ja välitön ääni- ja vaalioikeus kaikille 21 vuotta täyttäneille kansalaisille sukupuoleen katsomatta.

2) Puhe-, paino- ja kokoontumisvapaus.

3) Yleinen kieltolaki.

4) Yksikamarijärjestelmä.

Muuten oli suurlakon kulku Pietarsaaressa verrattain samansuuntainen kuin yleensä muuallakin. Täälläkin oli sosialisteilla ja perustuslaillisilla yhteinen suurlakkokomitea asiain kulkua ohjailemassa ja sen lisäksi itsekullakin vielä omansa. Pikku kähinöitä lukuunottamatta työskenteli tuo yhteinen komitea jotenkin yksimielisesti. 2 tai 3 p:nä marrask. pitämässään kokouksessa hyväksyi komitea tuon n. s. »Punasen julistuksen» kansalaiskokoukselle esitettäväksi. Julistus sisältää seuraavaa:

1. a) Ne kurjat matelijat, jotka venäläistä virkavaltaa pokkuroiden ovat onnistuneet pääsemään kotimaiseen hallitukseemme jäseniksi ja jotka muodostaessaan tuon hallituksen, ovat häpeällisesti polkeneet ei ainoastaan lakeja vaan vieläpä kansan pyhimpiä oikeuskäsityksiä, erotkoot heti toimestaan.

b) Erotetun hallituksen tilalle valitkoot Helsingin asukkaat väliaikaisen hallituksen sellaisista miehistä, jotka tietävästi kunnioittavat lakia ja oikeutta, joille isänmaamme suuri asia on kallis ja joilla on, mikäli mahdollista, koko kansan luottamus. Valitseminen toimitettakoon suljetulla äänestyksellä, johon äänestykseen oikeutettuja osaa ottamaan olkoot kaikki 21 vuotta täyttäneet pääkaupungin asukkaat sukupuoleen katsomatta. Kullakin valitsijalla olkoon ainoastaan 1 ääni. Kaupungin maistraatti ryhtyköön heti vaalivalmistuksiin.

c) Näin kokoonpannun hallituksen ensimmäisenä tehtävänä olkoon kansalliskokouksen kokoonkutsuminen, jota ennen älköön väliaikainen hallitus ryhtykö



mihinkään sellaisiin uudistuspuuhiin, jotka suurem-  
massa määrässä kysyisivät kansan varoja; sensijaan  
olkoon hallituksella täysi varojen käyttö-oikeus kai-  
kissa sensuuntaisissa asioissa, joiden tarkoituksena  
on maan sisäisen itsenäisyyden turvaaminen. Halli-  
tuksen kaikki toimenpiteet olkoot ehdottomasti julki-  
sia ja on se toimistaan tilivelvollinen kansalliskokouk-  
selle.

II. Koska etuoikeutetut luokat eri tahoilla maata  
näkyvät näinä päivinä innokkaasti puuhaavan edus-  
kunnan kokoonkutsumista, julistaa proletariaatti, ettei  
se voi missään tapauksessa hyväksyä sellaista edus-  
kuntaa, joka on pantu kokoon nykyisen valtiopäivä-  
järjestyksen mukaan. Jos luokkaeduskunta tästä va-  
roituksesta huolimatta kutsutaan kokoon, teroittaa  
maan työväki jo ajoissa omistavain luokkain mieliin,  
että nykyisten päiväin tapahtumat tulevat moninkertai-  
sina uudistumaan heti kun valtiopäiväkutsumus on  
julaistu.

Sensijaan kutsuttakoon täydellä lainsäädäntövallalla  
varustettu kansalliskokous heti kokoon. Kansallis-  
kokousta kokoon pantaessa olkoon jokaisella 21 vuotta  
täyttäneellä hyvämaineisella Suomen kansalaisella, niin  
miehellä kuin naisella, yhtäläinen ja välitön ääni- ja  
vaalioikeus. Kaupunkien maistraatit ja kunnallishallituk-  
set maalla pitääkööt aikanaan huolen siitä, etteivät mit-  
kään käytännölliset esteet tule vähimmässäkään mää-  
rässä vaikeuttamaan ja viivyttämään kansalliskokouksen  
kokoontumista.

III. Me kunnioitamme ja rakastamme Venäjän jaloa  
kansaa, vaikka sydämen pohjasta vihaammekin sitä  
saastaista virkavaltaisuutta, joka viime vuosina on tässä

maassa venäläisyyttä edustanut. Meillä ei ole mitään erityistä halua irtaantua suuresta Venäjästä, jos vain saamme takeet siitä, että Venäjän kansan parhaimmat ainekset ottavat Venäjän valtakunnan hallituksen käsiinsä, ja jos ei tapausten kulku tee tuollaista irtaantumista välttämättömäksi. Mutta kaikessa tapauksessa me vaadimme, että Suomi, vaikka se pysyykin Venäjän irroittamattomana osana, tunnustetaan erityiseksi valtioksi täydellisellä itsehallinto- ja lainsäädäntöoikeudella.

IV. Käytäntöön sovelluttamalla ehdottoman kansalaisvapauden periaatteet vaadimme me:

a) Kansalaisten kokoontuminen neuvottelemaan yhteisistä asioistaan olkoon tästälähin esteetön.

Minkäänlaista virallista valvontaa, vaikkapa olisikin vain muodollista laatua, älköön sallittako.

b) Kansalaisilla olkoon oikeus perustaa esteettömästi seuroja ja yhdistyksiä, olkootpa ne valtiollista, taloudellista tai sivistyksellistä laatua. Ainoastaan ilmoitusvelvollisuus näiden perustamisesta katsotaan tarpeelliseksi.

c) Sana, sekä painettu että puhuttu, on katsottava heti vapaaksi. Minkäänlaisia säädöksiä ja velvoituksia, jotka vähimmässäkään määrässä tahtovat kahlita tätä ihmisten ja vapaitten kansalaisten luonnollisinta oikeutta, älköön tästälähin siedettävä.

Me käännyimme tällä julistuksella koko Suomen kansan puoleen, pyytäen, että kaikki valtiollista ja yhteiskunnallista sortoa kärsineet ihmiset kertyvät yksimielisesti niiden mahtavien aatteitten ympärille, joiden henkinen lippu tämä julistus on. Tässä on sanottu kaikki se, mikä — joko tajullisesti tai tajuttomasti — on ollut jokaisen todellista vapautta ja ihmisoikeuksia ra-

kastavan kansalaisen sydäntä lähinnä. Valmistautukaa, jos niin tarvitaan, sydänverellänne kirjoittamaan kaiken sen alle mitä edellä on sanottu».

Kansalaiskokous hyväksyi yksimielisesti tämän julistuksen voimakkailla hyvä-huudoilla. Punasen julistuksen ohella oli lakkokomitea hyväksynyt myös toiset ponnet kansalaiskokoukselle esitettäväksi. Ponnet sisältsivät lievennöksiä punasen julistuksen eräisiin kohtiin. Niitä emme ole tilaisuudessa tähän liittämään. Kansalaiskokous hyväksyi nämäkin ponnet yksimielisesti. Kukaan ei uskaltanut nousta niitä vastaan, vaikka ne kumosivat punasen julistuksen, jonka kokous juuri edellä hyväksyi. Perustuslailliset hyvin mielin hykertivät käsiään tälle tempulleen.

Suurlakon päättäminen teki viimein lopun yksimielisyydestä ja yhteistoiminnasta järjestyneen työväestön ja perustuslaillisten välillä. Viimemainitut olivat halukkaat lopettamaan lakon, etenkin silloin kun Helsingin suurlakkokomitealta saapui tänne lakon päättymissähkösanoma. Työväestö ei vaan ilman muuta luottanut tuohon päättymis-julistukseen, sitä kun oli petetty jo lakon kestäessä noilla sähkösanomilla. Sentähden työväestö päätti odottaa luotettavampia tietoja eikä alistanut lakkoa lopettamaan.

Työväestön itsepintaisuus kiukutti perustuslaillisia herroja siinä määrin, että he asevoimalla olivat päättäneet opettaa suomalaiselle työväestölle alistuvaisuuden alkeita. Kokonainen armeija asestettuja öijäläisiä oli jo matkalla kaupunkiin panemaan päätöstä täytäntöön. Kuitenkin nämä »urheat pojat» olivat saaneet ylempää käskyn kääntyä matkalta takaisin sinne, josta olivat lähteneetkin. Ei voida varmuudella sanoa, johtuiko

tämä peräytyminen siitä, että suomalainen työväestö tarkemmat tiedot saatuaan lopetti tällä välin lakon, vai tulivatko öijäläisten komentajat katumapäälle. Se kuitenkin on varmaa, että työväestö säilyi tuolta odottamattomalta hyökkäykseltä aivan viime tingassa.

Suurlakon ohimentyä vilkastui yhdistyksen toiminta huomattavasti entisestään. Tämän aiheutti jäsenmäärän kohoutuminen, jonka vuorostaan aiheutti lakon jälkeensäjättämät mainingit.

Ruotsalaisesta työväenliitosta erosi yhdistys marraskuun 10 p:nä. Joitakin päiviä myöhemmin sai yhdistys omat säännöt, joten se nyt otti viralliseksi nimekseen *Pietarsaaren työväenyhdistys*.

Tampereen ylimääräisessä puoluekokouksessa, joka pidettiin marraskuun 20—22 p:nä, edustivat yhdistystä A. Vierimaa ja E. Ahoniemi (Mannerheim). Evästäessään edustajiaan kokoukseen, asettui yhdistys eduskuntaudistukseen nähden Forssan puoluekokouksen kannalle. Menettelytapa-kysymyksessä valtiopäivämiesvaaleissa asettui yhdistys jyrkästi vaalilakon kannalle. Lisäksi päätettiin lausua puoluehallinnolle edustajain kautta toivomus, että se tarkemmin kuin tähän asti antaisi tiedot käsiteltäväksi ehdottamistaan kysymyksistä.

*Vaasalaisten puoluelehtihanketta* päätti yhdistys ryhtyä avustamaan jouluk. 1 p:nä pitämässään kokouksessa valitsemalla 5-henkisen toimikunnan työskentelmään yrityksen edesauttamiseksi.

*Punanen kaarti* perustettiin jouluk. 3 p:nä puoluehallinnon hyväksymien ohjeitten mukaisesti. Alussa piti kaarti ahkerasti harjoituksia. Myöhemmin kun se alkoi menettää merkitystään, laimeni innostuskin



paraateihin. Oulun puoluekokouksen aikaan, jonka päätöksellä punaset kaartit lopullisesti hävitettiin, ei Pietarsaaressa enää sitä ollut olemassa.

Äänioikeusmielenosotuksen pani yhdistys toimeen jouluk. 30 p:nä siten antaakseen viimeisen varoituk-  
sen säädy-eduskunnalle. Pietarin veripäivän muistoa  
vietti Pietarsaaren järjestynyt työväki surulipuin tam-  
mikuun 21 p:nä 1906.

Vuosikokouksen piti yhdistys helmik. 4 p:nä 1906.  
Vuoden kuluessa on yhdistys pitänyt 31 kokousta,  
joissa on käsitelty 135 eri kysymystä, johtokunta pitä-  
nyt 42 kokousta, joissa käsitelty 137 kysymystä.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat  
1904—05.*

Vakinaisena puheenjohtajana on toiminut J. Viita-  
nen, varapuheenjohtajana E. Gillberg.

Johtokunta: S. Alkio, J. Laine, A. Tuira, V. Johans-  
son, E. Ahoniemi, Maria Tirkkonen, Hanna Sillan-  
pää ja Hilda Pöntinen.

Tilintarkastajiksi valittiin vuosikokouksessa O. Han-  
hinen ja H. Vehmas, varalle J. Hentunen ja A. Vier-  
maa.

Rahastonhoitaja E. V. Johansson.

Kirjuri A. Alkio, varakirjuri E. Ahoniemi.

Taloudenhoitaja J. Laine.

Vahtimestari alusta vuotta J. Laine, myöhemmin  
P. Tiihonen.

Huvitoimikunta: J. Viitanen, M. Turunen, A. Niuk-  
kala, Saari, Pähkönen ja naiset T. Nevala, H. Snellman,  
Ritola, B. Luokkinen ja H. Salmela.

Rakennustoimikunta: S. Alkio, V. Venäläinen, H.  
Vehmas, J. Laine, J. Viitanen, V. Ahoniemi, E. Aho-

niemi, J. Räikönen ja naiset A. Tukiainen, H. Sillanpää ja Kilpinen.

Järjestysvaliokunta: H. Helander, A. Uotila, M. Jouppila, J. Kronholm ja Rusi.

Agitatsionivaliokunta: J. Hentunen, A. Vierimaa, J. Viitanen, J. Laine ja naiset M. Tirkkonen, H. Ravinen, I. Tuira ja Leppänen.

Kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäjä V. Venäläinen.

Yhdistyksen jäsenluku on kasvanut vuoden varrella 425.

Vuoden varrella on yhdistykseen liittynyt seuraavat ammattiosastot: Suutarien, Tehtaalaisten, Muurarien ja Kivimiesten sekä Saha- ja Lautatarha-ammattiosastot.

**Yhdistyksen tilit** vuodelta 1905 osottivat seuraavaa:

*Tuloja:*

Säästö v:lta 1904 . . . . .	1,300: 02
Rakennuslaina . . . . .	20,000:
Vuokraa . . . . .	164: 25
Jäsenmaksuja . . . . .	338: —
Kuukausimaksuja . . . . .	549: 10
Iltamista . . . . .	868: 38
Lahjoituksia . . . . .	670: 25
Kirjallisuudesta . . . . .	24: 85
Tavaroista . . . . .	18: 67
Rakennustoimikunnalta . . . . .	26: 24
Kerättyjä päiväpalkkoja . . . . .	345: 55
Agitatsioonivaliokunnalta . . . . .	26: 24
Neulomaseuran omaisuus . . . . .	235: —
Lakkotoimikunnalta . . . . .	368: 89
Puhujaseuralta . . . . .	95: —
Ostettua ja lahjoitettua kalustoa . . . . .	691: 70
Summa Smk. . . . .	25,955: 15

*Menoja:*

Talon hinta . . . . .	11,600: —
Uutisrakennukseen . . . . .	2,007: 45
Korkoihin . . . . .	700: —
Päiväpalkkoja . . . . .	345: 55
Jäsenverotus ja lämmitys . . . .	395: 13
Lakko, agitats., talouteen y. m..	2,139: 13
Jäännös vuodelle 1906 . . . . .	8,767: 89
Summa Smk.	25,955: 15

Kulunut vuosi on uurtanut huomattavat jäljet Pietarsaaren työväenliikkeen historiaan. Rikasvaiheisuudellaan se avaa työläisten silmät näkemään oman luokkasemansa, joten he selvänäköisempinä entistään voivat lähteä taivaltamaan uutta tulevaisuutta kohti.

## **Myöhempi ajanjakso.**

Jo tämän ajanjakson alussa alkaa uusi järjestys ilmetä yhdistyksen toiminnassa, joka rajoittuu vähin erin oman talon ja talouden hoitoon. Valtiollinen toiminta siirtyy kunnallistoimikunnalle, jonka yhdistys vielä toistaiseksi valitsee. Ammatillisesta toiminnasta alkavat huolehtia osastot itse. Sikäli kun ne tulevat välittömään yhteyteen liittojensa kanssa, muuttuu niiden aikaisempi suhde yhdistykseen, joten osastojen jäsenetkin vaan erityisen sopimuksen kautta ovat yhdistyksen jäseniä. Mutta kuten sanottu, tuli uusi järjestys toiminnassa vähin erin käytäntöön, jonka tähden yhdistyksen oli toimittava vielä vanhaan tapaan toistaiseksi, sen suuremmalla syyllä, kun suurlakkokysymys äänioikeusasian ja eduskuntauudistuksen toteuttamiseksi piti täälläkin järjestyneen työväestön mieliä vireillä.

Suurlakon onnistumiseksi ryhtyikin yhdistys tarmokkaasti toimimaan, käyttäen osviittanaan niitä ohjeita, jotka puoluehallinto aikaisemmin oli laatinut lakon varalle; m. m. valitsi yhdistys lakkotoimikunnan, jonka tehtäväksi tuli seurata asioitten kulkua ja kehitystä ja myös toiminnan järjestäminen sen suuntaiseksi, että vaatimukset tulisivat mahdollisimman laajalti tunnetuksi. Lakkotoimikunta osottikin tehtävässään kiitettävää



harrastusta. Se kokosi suurehkon varaston ruokatarpeita, oli vuorovaikutuksessa Helsingin suurlakkokomitean kanssa, välittäen sinne varoja. Yhdistys itse pani myös toimeen useita agitatioonikokouksia.

Suurlakon valmistuksien ohella joutui yhdistys tavallaan myös työtaistelujen selvittäjäksi. Tuo kiihkomielisyys, jonka jo edellisen vuoden suurlakko synnytti ja jota nykyiset valmistelut pitivät sopivassa vireessä, ei ottanut tyyntyäkseen saamatta ensin jollain tavoin purkautua. Niinpä puhkesi täällä maalisk 13 p:nä sokeritehtaalaisen lakko, joka kesti sitte touku-kuun puolivälin paikoille asti.

Lakon puhkeamisen johdosta piti yhdistys päivää myöhemmin ylimääräisen kokouksen, jossa otettiin keskusteltavaksi kysymys, menettelikö tehtaan työväestö laillisesti tehdessään lakon ennen 14 vuorokauden irtisanomisaikaa. Kysymyksen johdosta ilmottivat lakkoilaiset kokoukselle, että he jo 6 viikkoa aikasemmin tekivät tehtaan isännistölle seuraavansisältöisen vaatimuksen:

1) Koska isännistö viime aikoina on ryhtynyt poikottaamaan työläisiä tehtaasta ilman, että siihen olisi ollut päteviä syitä, katsoo tehtaan työväestö velvollisuudekseen panna jyrkän vastalauseen moista mieltävaltaista menettelyä vastaan ja vaatii näin ollen, että sellaiset toimenpiteet ovat heti lopetettavat.

2) Ne irtisanotut työläiset, jotka syyttömästi ovat joutuneet kärsimään isännistön oikkuilemista, on otettava heti tehtaaseen takasin, jos he itse sitä vaativat.

3) Työväestö vaatii, että ylimääräisistä töistä on maksettava lisäpalkka.

4) Kaikille tehtaassa työskenteleville mieshenkilöille on maksettava 3 mk. alimpana palkkana.

5) Työväestö katsoo ei voivansa edelleen työskennellä järjestöön kuulumattomien henkilöitten kanssa, ja näin ollen vaatii heidän erottamistaan siinä tapauksessa, jos järjestymättömät eivät katso voivansa liittyä järjestöön jäseniksi.

Esitettyä hyväksyi tehtaan isännistö edellämainitun vaatimuksen, kuitenkin tekemättä kirjallista sopimusta, kuten työväestö oli toivonut. Tehtaan työväestö puolestaan suostui sovintoon sillä nimenomaisella ehdolla, että jos isännistö rikkoo tehtyä sopimusta, niin siinä tapauksessa turvautuu työväestö viimeiseen käytettävissä olevaan keinoon, nim. lakkoon. Jälkeenpäin ei tehtaan isännistö noudattanut sopimusta, vaan jatkoi entistä menettelyään, jonka tähden tehtaan työväestö maalisk. 13 p:nä pitämässään kokouksessa päätti lakata työstä ilman laissa säädettyä irtisanomisaikaa siinä tapauksessa, että isännistö ei saman päivän iltaan klo 5 mennessä tee kirjallista sopimusta jo mainitun vaatimuksen johdosta, joka uudestaan esitettiin isännistölle kirjeellisesti. Tehtaan isännistö ei suostunut tekemään kirjallista sopimusta määräaikaan mennessä, joten työväestö katsoi parhaaksi pysyä tekemässään päätöksessä, sitäkin suuremmalla syyllä, koska otaksuttiin isännistön haalivan järjestymätöntä työvoimaa pitääkseen tehdasta edelleen käynnissä, jos nim. työväestö olisi noudattanut 14 vuorokauden irtisanomisaikaa.

Lakkolaisten selostuksesta huolimatta olivat eräät kokouksessa olijat sitä mieltä, että lakko on laittomasti tehty, joten yhdistyksen ei pitäisi siihen virallisesti sekaantua, jos mieliä ikävyyksiä välttää. Edelleen lau-

suttiin toivomuksena, että yhdistys jättäisi jokaisen yksityiseksi asiaksi lakkolaisten avustamisen ainakin siksi, kun on saatu kuulla, mitä puoluehallinto asiasta ajattelee. Lopulliseksi päätökseksi tuli 34 äänellä 6 vastaan, että yhdistys tunnustaa lakon teon oikeuteksi ja tukee sitä kaikilla mahdollisilla keinoilla. Ensi töikseen ilmoitti yhdistys puoluehallinnolle lakon puhkeamisen samalla pyytäen avustusta lakon kannattamiseksi. Vielä valitsi yhdistys puolestaan sovittelukomiteaan kolme jäsentä. Myöhemmin päätettiin olla kuluttamatta sokeritehtaan tuotteita, kunnes isännistö suostuu työväkensä vaatimuksiin. Kaikista ponnistuksista huolimatta lakko epäonnistui. Isännistön onnistui saada riittävä määrä rikkureita ja pettureita, joten tehdas saattoi pysyä käynnissä. Sovittelu ei voinut näin ollen tulla kysymykseenkään työväestön asettamilla ehdoilla. Tästä oli seurauksena, että lakkolaiset alkoivat horjua vaatimuksistaan ja syytellä toinen toistaan lakkoon yllyttämisestä. Toukok. 13 p:nä pitämässään kokouksessa päätti yhdistys lopettaa lakon, samalla jättäen johtokunnan huoleksi harkita keinoja rikkureitten rankaisemiseksi.

Työläisten häviöstä lakkotaistelussaan oli vielä se ikävä seuraus, että osasto, joka vähän ennen lakon puhkeamista oli perustettu, sai häviöstä kuoliniskun. Mainittakoon vielä, että lakko aiheutti pienempiä selkauksia täkäläisellä konepajalla, joista kumminkin selviydyttiin ilman jälkinäytäntöjä.

*Vapaan Sanan* osuuksia päätti yhdistys ostaa maalisk. 4 p:nä pitämässään kokouksessa. Kuinka monta, sitä ei pöytäkirjassa mainita. Vaasan piirin yhteisessä agitatsioonikokouksessa, joka pidettiin Vaasassa toukok.

1 p:nä edusti yhdistystä J. Laine. Lapinniemen ja Pel-lavatehtaan lakkolaisia päätti yhdistys avustaa hankki-malla ensin varat keräyslistoilla.

*Vappua* juhli Pietarsaaren järjestynyt työväestö tänä-kin vuonna entiseen tapaansa.

*Arpajaiset* pani yhdistys toimeen heinäkuulla. Puh-das tulo niistä oli Smk. 2,248: 75.

Yhdistyksen edustajina Oulun puoluekokouksessa olivat O. Hanhinen ja E. Aro. Valtakirjan antoi yhdis-tys myös H. Ohukaiselle. Yhdistys piti vartavasten evästyskokouksen, jossa se lausui kantansa edustaja-kokouksessa esilletulevissa kysymyksissä.

Vastalausekokouksen piti yhdistys huoneustollaan elok. 17 p:nä. Koska kotimainen hallitus Hakasalmen surullisen tapauksen johdosta antoi määräyksen hajot-taa ainoastaan punaset kaartit, jättäen toiset kaartit ja suojeluskunnat rauhaan, niin kokous lausui:

Että senaatti tällä teollaan on ryhtynyt julkeasti polkemaan yhdistymis- ja kokoontumisvapautta antau-tuen siten Venäjän taantumuksellisen hallituksen nöy-räksi palvelijaksi.

Koska senaatti nähtävästi tahtoo Suomesta laittaa poliisivaltion ja siten haaskata kansan varoja, niin ko-kous lausuu jyrkän pakeksumisensa sen johdosta ja vaatii, että senaattorien on heti jätettävä paikkansa, koska he menettelyllään ovat osottautuneet kansan kiihottajiksi ja vallassaolevien luokkaetujen pöngittäjiksi.

Vielä lausuu kokous, että uusien rettelöitten välttä-miseksi on viranomaisten toimittava niin, että kapinan johdosta syyttömästi vangitut päästetään heti vapaaksi ja lausuu kokous myös myötätuntonsa vapauden tais-telussa Viaporissa kaatuneiden sankarien muistolle.



Viaporin mellakan johdosta hätään joutuneita perheitä avusti yhdistys rahallisesti.

*Tupaantuliaisia* vietti yhdistys uuden juhlasalirakennuksen valmistuttua suurilla juhlallisuuksilla lokak. 20 p:nä. Kaikki yhdistyksen vanhat ja nuoret jäsenet olivat tilaisuuteen saapuneet niin lukuisina, että tilava sali oli ääriään myöten täysi. Kutsua noudattaen olivat myös juhlaa kunnioittamassa kaupunginvaltuusto ja yhdistyksen takausmiehet. Juhlan ohjelma oli rikas ja vaihteleva. Rakennuskertomuksen esitti J. Viitanen. Siinä m. m. kuvattiin niitä vaikeuksia, mitä yhdistyksellä samoin kuin rakennustoimikunnallakin oli ollut kestettävänä koko vuoden ajan, jonka rakennus oli ollut tekeillä. Aikaiseen keväällä tuli rakennusrahoisto jo loppuun käytetyksi, josta oli seurauksena töiden keskeyttäminen, koska uutta rakennuslainaakaan ei saatu, vaikka tositeolla yritettiin. Olot olivat entisestään muuttuneet. Herrat eivät enää olleet yhtä halukkaita ryhtymään yhdistyksen kanssa uusiin sitoumuksiin, kuten vuosi toista taaksepäin. Rahapulasta selviytyäkseen yritti yhdistys rakennustoimikunnan kehotuksesta kaupata 5, 10 ja 20 mkn velkakirjoja, vaan tämäkin yritys epäonnistui, sillä lainaajia ei ainakaan suuremmassa määrässä ilmestynyt. Mutta kun hätä on suurimmillaan niin apukin on lähellä. Niin nytkin, sillä myöhemmin sai yhdistys täläläiseltä satama-ammattiosastolta lainaksi 4,000 mk., jolla summalla vihdoin rakennustyöt loppuun suoritettiin, siihen lisättyinä ne työt, mitä jäsenet ilmaiseksi suorittivat.

Lahden agitaattorikursseilla olivat yhdistyksen kustantamina A. Matalamäki ja P. Tiihonen sekä yhdistyksen avustamina K. Lukkarinen ja M. Matalamäki.

*Säästökassan* säännöt hyväksyi yhdistys marrask. 18 p:nä. Samalla valittiin johtajaksi H. Halme, rahastonhoitajaksi J. Hentunen, kirjanpitäjiksi A. Vierimaa ja V. Venäläinen sekä neuvostoon J. Blomster (Lehto), M. Matalamäki, K. Suosalo, Eliina Aro ja O. Hanhinen. Kassan tarkoitus oli rahojen tallettaminen ja pienien lainojen välittäminen ainoastaan yhdistyksen jäsenten kesken.

Otamme tähän muutamia numeroita säästökassan kevätkokouksen tilikertomuksesta vuodelta 1910 osotukseksi, miten kassa on tehtävässään onnistunut.

### *Voitto- ja tappiotili.*

#### Menoja:

Kustannusten tili . . . . .	16: 85
Pääomatili . . . . .	438: 75
Summa Smk.	455: 60

#### Tuloja:

Korkotili . . . . .	440: 10
Kaavaketili . . . . .	15: 50
Summa Smk.	455: 60

### *Tasaustili.*

Per Kassatili . . . . .	27: 53
» Velkakirjain tili . . . . .	18,105: —
» Vastakirjain tili . . . . .	47: —
Summa Smk.	18,179: 53
An Säästökirjain tili . . . . .	17,427: 70
» Pääomatili . . . . .	751: 83
Summa Smk.	18,179: 53

Säästökassan koko olemassaolon aikana on rahain vaihto ollut keskimäärin samanlainen kuin ylläoleva tilinpäätös osoittaa.

Vuoden kuluessa olivat yhdistykseen liittyneet seuraavat osastot: Satamatyöntekijäin ammattiosasto, Leipurien ammattiosasto ja voimisteluseura »Voima».

Vuosikokouksen piti yhdistys helmik. 4 p:nä 1907. Yhdistys oli vuoden kuluessa pitänyt 24 ja johtokunta 29 kokousta.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat vv. 1906—07.*

Puheenjohtaja J. Laine, varapuheenjohtaja A. Kumpulainen.

Johtokunta: J. Hentunen, A. Vierimaa, P. Tiuhonen, M. Minkkinen, O. Hakala, I. Tiuhonen, M. Tirkkonen ja F. Vierimaa.

Tilintarkastajiksi valittiin vuosikokouksessa H. Halme ja J. Viitanen, varalle J. Saari ja E. Ratus.

Rahastonhoitaja J. Hentunen.

Kirjuri A. Vierimaa ja O. Hanhinen.

Vahtimestari: P. Tiuhonen.

Huvitoimikunta: A. Niukkala, V. Ahoniemi, Alhonen, E. Hänninen, A. Puroaho, J. Saari, H. Ohukainen, A. Kaipainen, L. Salo, Lindberg, T. Nevala, H. Ravinen ja M. Först.

Rakennustoimikunta: J. Viitanen, H. Halme, A. Kumpulainen, E. Lampila, E. Laine, E. Ratus ja K. Hög.

Agitatsioonivaliokunta: V. Pesonen, E. Lampila, V. Venäläinen, A. Perämäki, K. Kauppinen, M. Tirkkonen, A. Matalamäki, F. Spets ja E. Nevala.

Yhdistyksen jäsenluku vuoden päättyessä oli 479.

Vuotena 1907 oli yhdistys valtiollisesta toiminnasta melkein kokonaan vapautunut. Korkeintaan se täyttää kunnallisjärjestön tehtävät, koska edellisenä vuotena Oulun puoluekokouksessa hyväksyttyjä uusia järjestyssääntöjä ei oltu vielä täydelleen saatu käytäntöön. Yhdistyksen tehtävistä kunnallisjärjestönä mainitsemme aluksi, että yhdistys helmik. 7 p:nä pitämässään kokouksessa valitsi kunnallistoimikuntaan viisi jäsentä: E. Saarnio, A. Vierimaa, M. Valkonen, F. Vierimaa ja V. Alhonen. Ruotsalaista työvänyhdistystä kehoitettiin toimikuntaan valitsemaan puolestaan neljä jäsentä.

Tämän kunnallistoimikunnan toiminta ei ollut pitkäaikainen, jos se ollenkaan toimi, sillä maalisk. 3 p:nä pitämässään kokouksessa valitsi yhdistys toimikunnan uudestaan. Tällä kertaa tulivat valituiksi: M. Matalamäki, E. Mannerheim, A. Leiniö, F. Nilsson, O. Hanneinen ja V. Venäläinen. Tämäkään toimikunta ei osottanut kiitettävää harrastusta tehtävissään, koska yhdistys näyttää antaneen sille muistutuksia leväperäisestä toiminnasta. Tämä leväperäisyys johtui kai suurimmaksi osaksi sentään siitä, että toimihenkilöt eivät vielä olleet kehittyneet tehtäviensä tasalle.

*Vuosijuhlaansa* vietti yhdistys ensi kerran maalisk. 31 p:nä, ensimmäisenä pääsiäispäivänä vaihtelevalla ohjelmalla.

Piiriveroa päätti yhdistys ryhtyä kantamaan jäseniltään huhtik. 7 p:n kokouksessa piirin edustajakokouksen tekemän päätöksen mukaan. Alaisiaan osastoja kehotti yhdistys tekemään samoin. Tässä kokouksessa päätettiin myös viettää Vapunpäivä työstä vapaana.

Laukon torpparien lakkoa päätti yhdistys avustaa



kesäk. 18 p:n kokouksessa valitsemalla avustustoimikunnan varoja hankkimaan. Aikaisemmin oli yhdistys jo keräyslistoilla koonnut pienemmän summan rahoja ja lähettänyt ne mainituille lakkolaisille.

Mielenosotuskokouksen pani yhdistys toimeen kesäkuun 14 p:nä Ranskan vallankumouksen, tuon historiallisen käännekohdan muistoksi, jolloin Ranskan kansa jaotti maan tasalle Bastiljin vankilan, itsevaltiuden synkän symbolin.

Muitten juoksevien asioiden ohella, otti yhdistys käsiteltäväkseen heinäk. 24 p:n kokouksessa lisärakennuskysymyksen, jonka herätti johtokunta perustellen tätä kysymystä sillä, että huoneiden puute kokousten pitoa y. m. toimia varten on käynyt siksi tuntuvaksi toiminnan kasvaessa, että huoneiden lisääminen on aivan välttämätöntä. Alussa sai kysymys osakseen jyrkän vastuksen, mutta keskustelun päätyttyä hyväksyttiin kuitenkin johtokunnan ehdotus ja valittiin toimikunta suunnittelemaan, miten tuo rakennuksen lisäys olisi edullisin tehdä; valituiksi toimikuntaan tulivat: K. Suosalo, R. Niemi, E. Laine, Ahonen ja Kivelä. Lausunnossaan yhdistyksen kokoukselle elokuun 9 p:nä ehdotti toimikunta salirakennusta levitettäväksi  $4\frac{1}{2}$  m., johon sitten oli suunniteltu 4 huonetta eri tarkoituksiin käytettäväksi. Tämän ehdotuksensa ohella oli toimikunta myös suunnitellut kivirakennusta rakennettavaksi, mutta oli luopunut siitä, havaittuaan sen kustannusten nousevan liian korkeiksi.

Toimikunnan ehdotusta arvosteltiin keskustelun alussa vallan ankarasti ja moitittiin sitä peräti puutteelliseksi, mutta lopuksi se kuitenkin hyväksyttiin. Rakennustoimikunta valittiin päätöstä täytäntöön saattamaan.

Sivurakennus valmistui sitten marraskuun lopulla ja tuli se maksamaan 8,616 mk.

Kaupunginvaltuuston keskuudestaan valitsemaan asunto-oloja tutkimaan asetettuun valiokuntaan valitsi yhdistys puolestaan valtuuston pyynnöstä jäseneksi K. Suosalon kokouksessaan lokak. 6 p:nä. Samassa kokouksessa valitsi yhdistys myös toimikunnan ottamaan selvää, minkälaisia parannuksia asunto-oloissa todella olisi aikaansaattava. K. Suosalo velvoitettiin olemaan myös toimikunnan mukana tutkimuksia tehtäessä voidakseen antaa niistä lausunnon valtuuston asettamalle toimikunnalle. Toimikuntaan valittiin E. Laine, V. Venäläinen, O. Elfving, M. Matalamäki, Kärkäinen, Tuira, E. Gillberg, N. Anjala ja Järvinen. Kaksi viikkoa myöhemmin esitti toimikunta lausuntonsa yhdistyksen kokoukselle. Siinä m. m. ehdotettiin, että alle kymmenen perheen asunnot rahennettaisiin puusta, sitä suuremmat tiilestä. Muuten lausuttiin toivomuksena, että etupäässä rakennettaisiin ajanmukaisia parihuoneita. Kokous hyväksyi puolestaan ehdotuksen ja lausui, että näitä rakennuksia olisi rakennettava aluksi 150 perheelle. Niin vähän vaativaisia, kuin nämät työväestön ehdotukset olivatkin asunto-olojensa korjaamiseksi, jäivät ne kuitenkin käytännössä toteutumatta. Koko homma oli vaan yksi niistä lukemattomista ilveilyistä, joita vallassaolijat ovat näytelleet työväestön asunto-oloja korjattaessa.

Osuuskunta Vapaata Sanaa päätti yhdistys avustaa painokoneen ostamisessa jouluk. 1 p:nä pitämässään kokouksessa antamalla lainaksi 500 mk. 2 vuoden ajaksi ilman korkoa.

Valtuusmiesvaaleihin ei yhdistys päättänyt ottaa

osaa tänä vuonna, koska katsottiin se vallan hyödyttömäksi. Jos kunnallistoimikunta toimeenpanee mielenosituksen vaalipäivänä, niin siinä tapauksessa yhdistyskin ottaa siihen osaa.

Vuosikokouksen piti yhdistys tammikuun 19 p:nä. Vuoden kuluessa oli yhdistys pitänyt 21 ja johtokunta 31 kokousta.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat vv. 1906—07.*

Puheenjohtaja K. Suosalo, varapuheenjohtaja M. Matalamäki.

Johtokunta: J. Hentunen, E. Aro, A. Matalamäki, O. Hanhinen, I. Hentunen, F. Vierimaa, J. Viitanen ja J. Laine. J. Viitasen paikkakunnalta pois muutettua valittiin hänen tilalleen O. Elfving ja O. Hanhisen tilalle P. Tiihonen.

Tilintarkastajat: kaupanhoitaja A. Höglund ja konttoristi F. Luoto, varalla H. Vehmas ja J. Johansson.

Rahastonhoitaja: J. Hentunen.

Kirjuri O. Hanhinen ja hänen erottuaan P. Tiihonen, myöhemmin E. Aro.

Vahtimestari alusta vuotta P. Tiihonen, myöhemmin J. Laine.

Näytelmäseuran johtaja Kössi Paatero.

Huvitoimikunta: I. Heino, E. Nevala, H. Ravinen, I. Kirkkomäki, V. Alhonen, H. Snellman, A. Leiniö, E. Laakkonen, Leimonen ja H. Höglund.

Järjestysvaliokunta: S. Aho, V. Pesonen, E. Mannerheimo, A. Hangasmaa, J. Marttila, O. Elfving, E. Hunnako, Järvinen ja Ratus.

Agitatsioonivaliokunta: V. Venäläinen, A. Matalamäki, V. Pesonen, H. Halme, A. Vierimaa, Kekolahti, E. Saarnio, E. Mannerheimo ja K. Suosalo.

Rakennustoimikunta: Hög, F. Ojala, H. Sillanpää, E. Laine ja M. Matalamäki.

Vuoden kuluessa on yhdistykseen liittynyt Maalarien, Ulkotyöläisten ja Levyseppäin ammattiosastot.

Yhdistyksellä oli toimintakautena ollut tuloja Smk. 12,559: 55 ja menoja 5,078: 70. Inventarion mukaan on yhdistyksen koko omaisuus Smk. 47,156: 60, velkoja 30,965: — ja puhdas omaisuus 16,191: —.

Vuoden päättyessä oli yhdistyksessä täysin maksaneita jäseniä ainoastaan 284. Siis oli jäsenluku melkoisesti laskenut entisestään. Tämän lisäksi on osanotto kokouksiin ollut peräti vähälukuinen, kuten vuosikertomuksessa mainitaan.

Vuotena 1908 on niinkään kokouksiin osanotto ollut laimea, vaikka jäsenluku olikin kohonnut 693:een. Muuten on yhdistyksen toiminta tänä vuonna pelkäänsä taloudellista laatua.

Helmik. 2 p:nä pitämässään kokouksessa päätti yhdistys perustaa vakituisen ravintolan. Päätöksen täytäntöönpano ja lähempi suunnitteleminen jätettiin johtokunnan tehtäväksi. Johtokunta saatuaan ehdotuksensa valmiiksi siitä, miten ravintola olisi järjestettävä ollakseen tarkoitustaan vastaava, esitti sen yhdistyksen kokoukselle maalisk. 1 p:nä. Kokous kyväksyi ehdotuksen ja ravintola avattiin joitakin päiviä myöhemmin yleisön käytettäväksi. Otettakoon tähän muutamia numeroita osottamaan, mitä ravintola tuotti yhdistykselle. Kokonaistulot 10 ensimmäisen kuukauden aikana tekivät Smk. 20,170: 60 ja menot samana aikana 15,648: 55, joten puhtaaksi voitoksi jäi 4,522: 05.

Arpajaiset toimeenpani yhdistys elok. viimeinen



sunnuntai ja myöhemmin jatko-arpajaiset. Puhtaaksi tuloksi näistä arpajaisista jäi yhteensä 3,063:37.

*Näytelmäseuralle* päätti yhdistys palkata vakinaisen johtajan seuran pyynnöstä elok. 3 p:n kokouksessa jättäen valitsemisen johtokunnalle, joka saman kuun 10 p:nä valitsi 5 hakijasta johtajaksi Juho Sirénin, joka tämän toimen ohella sai myös jonkun ajan kuluttua perustetun lauluseuran johtajan toimen. J. Sirén hoiti tehtäviään seuraavaan syksyyn asti. Hänen ansiokseen on merkittävä, että nämä molemmat eri taiteen haarat edistivät hänen johdolla kokolailla entisestään.

Voimassa olevia sääntöjään päätti yhdistys ryhtyä muodostamaan ajan vaatimuksia vastaavaksi marrask. 8 p:n kokouksessa valitsemalla tätä tehtävää täyttävään toimikuntaan E. Aron, J. Hentusen, K. Suosalon, J. Laineen ja K. Kivelän. Kuukautta myöhemmin esitti toimikunta yhdistyksen kokoukselle lausuntonsa sääntöjen muuttamisesta, mainiten siinä m. m. olevansa sitä mieltä, että entiset säännöt pidettäisiin vielä toistaiseksi voimassa, koska uusia sääntöjä voisi mahdollisesti olla vaikea saada vahvistetuiksi ja ehdottaa toimikunta ainoastaan sääntöjen 6 §:n muuttamista sellaiseksi, että johtokuntaan valittaisiin vastaisuudessa 21 jäsentä, puheenjohtaja siihen luettiin. Lisäksi ehdottaa toimikunta, että johtokunta valittaisiin eri ammattiosastojen jäsenistä. Kokous hyväksyi toimikunnan muutosehdotuksen ja velvoitti samalla toimikunnan lähemmin syventymään tehtäväänsä. Tämän perinpohjaisempaa muutosta sääntöihin ei vielä tähän mennessä ole tapahtunut.

Vuosikokouksen piti yhdistys tammikuun 31 p:nä 1909. Vuoden ajalla oli yhdistys pitänyt 15 kokousta,

joissa pöytäkirjaan laadittu 93 pykälää, johtokunta 39 kokousta, joista pöytäkirjan pykälä 297.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat 1907—08.*

Puheenjohtaja K. Suosalo, varapuheenjohtaja M. Matalamäki.

Johtokunta: J. Hentunen, J. Laine, O. Elfving, S. Aho, M. Minkkinen, A. Tukiainen, E. Saarnio ja H. Ravinen.

Vuosikokouksessa valittiin tilintarkastajiksi P. Topainen ja V. Aho, varalle J. Sundqvist ja H. Backlund.

Rahastonhoitaja J. Hentunen. Kirjuri J. Laine, varakirjuri O. Elfving.

Kirjastonhoitaja H. Ravinen, varalla E. Saarnio. Vahtimestari J. Laine.

Järjestysvaliokunta: J. Niemi, K. Niemi, S. Aho, E. Lind, K. Lukkarinen, K. Bohm, F. Stenberg, A. Anjala, M. Hautala, E. Hunnako ja naiset I. Tarkiainen, T. Nevala, K. Högberg, H. Parkkonen ja M. Valkonen.

Huvitoimikunta: S. Mäkinen, E. Hänninen, J. Puurunen, E. Virenius, M. Teränen, H. Pekkanen, A. Annala, H. Kaatiala, S. Kekolahti ja L. Honkanen.

Ompeluseura: A. Kietäväinen, E. Mannerheim, M. Karlsson, E. Aro, ja K. Bohm.

Ravintolatoimikunta: T. Heino, M. Karlsson, R. Kivelä, H. Teränen, E. Enroth, L. Hautala, E. Hautala, M. Valkonen, I. Nieminen, S. Hokkanen, H. Kangas, K. Boman, J. Tilu, R. Nieminen, E. Anjala ja H. Ranta.

Yhdistyksen toiminnasta v. 1909 mainitsemista ansaitsee syyskesällä tehty talonkauppa. Talo ja puoli

tonttia Ameriikankankadun ja Koulukadun kulmauksessa ostettiin yhdistykselle 15,000 markasta. Vallitseva kokoushuoneiden puute tuli täten poistettua, sillä talossa on 5 huonetta. Vanhaa rakennusta korjautti yhdistys niinikään ja tuli se maksamaan alun toistatuhatta markkaa.

Arpajaiset toimeenpani yhdistys Juhannuspäivänä. Ne onnistuivat tällä kerralla huononpuoleisesti, puhtaaksi tuloksi jäi ainoastaan 1,800 markkaa.

Kaupunginvaltuusto myönsi anniskeluyhtiön voittovaroista yhdistykselle rakennusvelan lyhentämiseksi 1,000 mk. ja lukusalin ylläpitämiseksi 200 mk.

Yhdistys on vuoden kuluessa tehnyt lukuisia avustuksia eri muodoissa. Osuuskunta Vapaalle Sanalle on myönnetty 5,000 mkn laina. Samoin avusti yhdistys Muurariammattiosaston perustamaa Työväenpistoa. Vuosikokouksen piti yhdistys tammikuun 30 p:nä 1910. Yhdistys on vuoden ajalla pitänyt 14 kokousta, joissa pöytäkirjaan laadittu 117 pykälää, johtokunnalla 35 kokousta, joissa käsitelty 323 eri kysymystä.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat vv. 1908—09.*

Puheenjohtaja E. Lind.

Johtokunta: J. Hentunen, F. Stenberg, J. Luoto, J. Niemi, Tilda Nieminen, E. J. Laine, K. Paatero, V. Pesonen, F. Vierimaa, O. Elfving, A. Leinonen, J. Lehmus, K. Lahdelma, J. Laine, A. Järvinen, H. Hautala, R. Kivelä, A. Tahtinen, A. Raittinen ja K. Lukkarinen.

Tilintarkastajiksi valittiin vuosikokouksessa P. Toropainen ja Ines Idman, varalle H. Vehmas ja E. Nuru.

Rahastonhoitaja J. Hentunen.

Kirjuri ja vahtimestari J. Laine.

Näytelmäseuran johtaja K. Paatero, myöhemmin E. Mannerheim.

Torvisoittokunnan johtaja N. Heikkilä.

Huvitoimikunta: E. Endros, A. Kumpunen, M. Sohlman, A. Helenius, A. Raittinen, D. Mäkinen, O. Aalto ja V. Häkkilä.

Järjestysvaliokunta: E. Hunnako, A. Hangasmaa, O. Nyman, A. Savola, J. Niemi, J. Videman, L. Mäkinen, A. Rikander, E. Helin, F. Laurila, E. Anjala, V. Pesonen, V. Viinikainen, U. Kivelä, A. Järvinen ja K. Aavikko.

Ravintolatoimikunta: R. Kivelä, L. Hautala, T. Nevala, A. Laine, E. Hautala, K. Silius, H. Nieminen, T. Heino, T. Nieminen, M. Karlsson, R. Nieminen, E. Kivelä, J. Pohto, H. Anjala ja J. Pesonen.

Opistotoimikunta: K. Suosalo, J. Hentunen, P. Tiihonen, J. Laine ja A. Laakkonen.

Yhdistyksen jäsenluku oli vuoden päättyessä vähä yli 900.

Työväenyhdistys piti 29 p:nä tammikuuta v. 1911 kymmenennen vuosikokouksensa. Kuluneen vuoden aikana on yhdistyksellä ollut 15 kokousta, joissa 2 ylimääräistä. Osanotto on ollut vähälukuinen yhdistyksen jäsenlukuun verrattuna. Johtokunnalla on ollut 35 kokousta, joissa on pöytäkirjaan laadittu 357 pykälää.

Voimiensa mukaan on yhdistys koettanut tänäkin vuotena toimia alkujaan asettamainsa tarkoitusperäin saavuttamiseksi. Toiminta ilmenee nytkin erimuotoisena huolimatta siitä, että yhdistys ei enää suoranaisesti ota osaa poliittiseen toimintaan. Katsokaammekin siis aluksi, mitä yhdistys on tehnyt työväestön tietoisuuden kohottamiseksi. Samoin kuin edellisinäkin vuo-



sina on yhdistys nytkin ylläpitänyt lukusalia yleisön vapaasti käytettävänä. Lukusaliin on tilattu melkein kaikki puolueemme sanomalehdet ja vielä joitakin porvaripuolueiden lehtiä.

Lukusalin ohella on myös olemassa lainakirjasto, mikä ei kuitenkaan ole vielä kiitettävässä kunnossa, vaikka sen muodostaakin uudemmanaikainen kirjallisuus, etupäässä sosialistinen. Puutteellisuus johtuu siitä, että nidosten luku on peräti vähäinen, sillä koko arvo nousee nykyään ainoastaan Smkaan 709: 75. Myöhempinä aikoina on kirjastoa hoitanut erityinen toimikunta. Sellainen on nykyäänkin olemassa ja suunnittelee se parhaillaan uusien kirjojen ostamista kirjastoon. Kirjastoa, vaikka se onkin ollut pieni ja puutteellinen, on käytetty koko runsaasti.

*Työväenopisto* on myös yhdistyksen toimesta nykyisinkin olemassa. Se alkoi toimintansa 19 päivänä lokakuuta v. 1909 osastojen myötävaikutuksella. Ensimmäinen toimintakausi päättyi 12 p:nä toukok. 1910. Opetuskausi jakaantui kahteen osaan, joista syyskausi kesti  $19/10$ — $14/12$  09 ja kevätkausi  $18/1$ — $12/5$  10. Opistoon ilmoittautui sisäänkirjoituksessa 117 henkilöä. Oppiaineina olivat laskento, kirjanpito ja mittausoppi. Näistä kevätkaudella opetettiin ainoastaan laskentoa ja kirjanpitoa. Opetussuunnitelmaan kuului vielä piirustus ja luennoita tieteen eri aloilta, mutta opettajain ja luennoitsijain puutteessa jäi suunnitelma toteuttamatta.

Oppilaiden paljouden ja eri kehityskannan vuoksi jaettiin heidät kahteen osastoon. Ensimmäisellä osastolla ehdittiin läpikäydä 4 laskutapaa kokonaisilla sekä yksittä monilaatuisilla luvuilla, lisäksi 4 laskutapaa tavallisilla murtoluvuilla. Toisella osastolla ehdittiin läpikäydä

neljä laskutapaa laatu- ja kymmenmurtoluvuilla. Kirjanpidossa on opetettu yksin- ja kaksinkertaista italia-laista kirjanpitoa ja tehty kummassakin 5 kirjanpäättöstä. Aineita kirjoitettiin kaksi. Mittausopissa ehdittiin läpikäydä ainoastaan alkeet.

Opiston syyslukukauden toiminta v. 1910 on opetus-suunnitelmansa puolesta ollut jotakuinkin samanlainen kuin edellisilläkin toimintakausilla. Tieteelliset luennot kuuluvat nytkin opiston ohjelmistoon, vaan johtokunnan ei nytkään ole onnistunut saada luennoitsijoita. Varoja opiston ylläpitämiseksi on saatu kaupungin-valtuuston valitsemalta valiokunnalta työväestön korkeampaa sivistystä varten kahdella kertaa yhteensä 900 mk. Opiston johtajana sen perustamisajoilta saakka on ollut kansakoulunopettaja J. H. Turunen.

Sivistäviin ja jalostaviin toimiin voidaan myös lukea torvisoittokunta ja lauluseura. Näistä edellinen on kaiutellut yhdistyksen ja osastojen iltamissa ja juhlissa. Soittokunnan johtajana on nykyisin A. Härmä. Lauluseura ei ole voinut kunnostautua, sillä se on potenut alituista johtajan vaihtelua. Nykyäänkin on se ilman johtajaa.

Työväestön näytelmätaiteellisia harrastuksia on edelleen tyydyttänyt *työväenyhdistyksen näyttämö*. Etenkin viime syysnäytäntökautena on näyttämö huomattavasti edistynyt Aarre Linnalan huolellisen ja taidokkaan johdon alaisena, niin että se kykenee tyydyttämään jotensakin korkeampiakin taiteellisia vaatimuksia huolimatta siitä, että näyttelijäkunta, johtajaa lukuunottamatta, ei nauti vakituista palkkaa.

Syysnäytäntökautena on näyttämö esittänyt seuraavat kappaleet: Charleyn täti, 3 kertaa, Pirun kirkko, 3

kertaa,  $2 \times 2 = 5$ , 2 kertaa, Kuljeksiva teatteriseura, 2 kertaa, Kummittelijoita, 2 kertaa, Nuoruus ja hulluus, 1 kerran, Kankurit, 2 kertaa, Lumimyrskyssä, 3 kertaa, Talkoopolska, 4 kertaa, Äiti, 2 kertaa, Kaivostyömies, 2 kertaa, Onnellisin mies maailmassa, 2 kertaa.

Näyttelijähenkilökunta on seuraava: Naisia: E. Porkka A. Mäkelä, H. Puranen, L. Halme, H. Snellman, H. Härmäläinen ja H. Ravinen, (varaj. M. Valkonen, M. Järvinen, V. Lahti, H. Kettunen ja A. Forssell). Miehiä: E. Mannerheim, E. Virenius, V. Ahoniemi, A. Puroaho, H. Hyrkstedt, A. Niukkala, A. Rintala, Koivu ja J. Laine.

Yhdistyksen omista toimista mainittakoon arpajaiset, jotka pidettiin kesällä ja joiden kokonaistulo oli Smk. 4,833:45, puhdas tulo 3,033:73.

Anniskeluyhtiön voittovaroista anoi yhdistys valtuustolta 5,000 mk. rakennusvelan lyhentämiseksi ja Malmin rahastosta 1,000 mk. kirjaston ja lukusalin ylläpitämiseksi. Ainoastaan viimeksi mainittuun tarkoitukseen luovutti valtuusto 200 mk.

Vuoden kuluessa on yhdistys tehnyt lukuisia avustuksia eri tarkoituksiin, mainitsemme näistä ainoastaan Sanomalehti- ja Kirjapaino-osuuskunta Vapaan Sanan r. l. kirjapainovelan suoritusasian. Kysymys oli ensi kerran käsiteltävänä marraskuun kokouksessa, jolle osuuskunnan hallinto oli lähettänyt kiertokirjeen kehoittaen siinä yhdistystä 14 p:nä elok. pidetyn osuuskunnan ylimääräisen kokouksen päätöksen mukaan osallistamaan vussin summan osuuskunnalle kerta kaikkiaan kirjapainovelan maksamiseksi. Asia oli sittemmin useassa yhdistyksen kokouksessa käsiteltävänä etupäässä sentähden, että ei päästy yksimielisyyteen yhdistyksen osalle lankeavan summan kerta kaikkiaan

maksamisesta, joka jäsentä kohti nousi 7 markkaan 50 penniin. Viimein joulukuulla pidetyssä ylimääräisessä kokouksessa päästiin asiassa yksimielisyyteen ja yhdistyksen osalle lankeava summa päätettiin suorittaa kolmessa erässä siten, että viimeinen niistä suoritetaan v:n 1911 joulukuun 28 p:vään mennessä.

*Yhdistyksen johtokunta, toimikunnat ja virkailijat v. 1910.*

Vuosikokouksessa valittiin puheenjohtajaksi P. Tiihonen, hän kuitenkin erosi toimesta heti valitsemisen jälkeen. Samoin teki H. Saario, jonka johtokunta valitsi varapuheenjohtajaksi. Sitten valittiin eronneitten tilalle H. Hunnako vakituiseksi ja R. Nieminen varapuheenjohtajaksi. Näistä edellinen matkusti Amerikkaan, joten hänen tilalleen myöhemmin valittiin S. Alkio.

Johtokunta valitsi toimintakauden alussa kirjuriksi J. Heinosen, varalle E. Koivusen, joista edellinen pian erosi toimestaan ja tilalleen valittiin A. Häkkinen.

Johtokunta: V. Ahoniemi, H. Häkkinen, A. Leiniö, E. Teränen, R. Nieminen, A. Rikander, N. Kivelä, E. Anjala, J. Junnila, A. Hangasmaa, T. Heino, E. Saarnio, V. Kekki, F. Kallio, E. Koivunen ja F. Kuusisto. Eronneiden tilalle on vuoden kuluessa valittu M. Poti, O. Jokela, N. Viita-aho, O. Nyman, M. Anjala ja A. Koskinen.

Rahastonhoitaja: J. Hentunen, joka samoin kuin edellisinäkin vuosina on hoitanut tehtävänsä tunnollisesti.

Tilintarkastajat: P. Torpainen ja Ines Heinonen.

Taloudenhoitaja ja vahtimestari J. Laine.

Järjestysvaliokunta: Vasaravuori, E. Takala, E. Hunnako, K. Leivonen, J. Niemi, E. Palonen, H. Pohjola, F. Laurila, E. Teränen, V. Viinikainen, E. Helin, A. Hangasmaa, E. Pesonen, Stormi ja O. Nyman; eronneiden tilalle on valittu Kauppi, Kivelä ja A. Vikman.



Ravintolatoimikunta: R. Nieminen, J. Luoto, A. Rintala, E. Koivunen, A. Annala, I. Kautto, H. Nieminen, A. Kumpunen, F. Kallio, H. Teränen, I. Koivuaho, I. Pakka, T. Nieminen, S. Hokkinen ja A. Kohtamäki.

Huvitoimikunta: O. Aaltonen, A. Tähtinen, L. Sammalisto, A. Salenius, J. Laine, A. Rikander, T. Heino, I. Pesonen, T. Nevala, U. Kivelä ja A. Aro.

Vuoden päättyessä oli yhdistyksessä jäseniä noin 800.

*Yhdistyksen tiliasema 31 p:nä joulukuuta 1910.*

### Voitto- ja tappiotili.

#### Tappioksi.

Halmeen tili . . . . .	88: 02
Korkotili . . . . .	2,245: 24
Valaistustili . . . . .	311: 53
Kirjastotili . . . . .	130: 55
Lukutuvan tili . . . . .	186: 96
Ilmoitus- ja painotyöttili . . . . .	302: 65
Palkkiotili . . . . .	3,700: 40
Taloustalustustili . . . . .	2,046: 19
Avustustili . . . . .	338: —
Palovakuutustili . . . . .	259: 76
Voittoa . . . . .	3,140: 13

Summa Smk. 12,749: 43

#### Voitoksi.

Vuokratili . . . . .	1,543: 32
Iltamaosuustili . . . . .	705: 44
Huvitoimikunnan tili . . . . .	2,769: 46
Kuukausimaksujen tili . . . . .	1,985: 75
Sisäänkirjoitusmaksujen tili . . . . .	273: 50
Ravintolatili . . . . .	1,913: 38
Arpajaisten tili . . . . .	3,032: 08
Valtuuston tili . . . . .	200: —
Eri toimik. kassajäännöstili . . . . .	276: 50
I. Kirkkomäen tili . . . . .	50: —

Summa Smk. 12,749: 43

## Tasaustili:

## Omaisuuutta.

Kassatili . . . . .	590: 96
Arvopaperitili . . . . .	390: —
Kiinteistötötili . . . . .	55,936: 91
Irtaimistotili . . . . .	11,060: 72
Vapaan Sanan tili . . . . .	6,200: —
Summa Smk.	74,178: 59

## Velkoja.

Kaupungin rahaston tili . . . .	20,000: —
Satamaosastontili . . . . .	3,000: —
Vaasan pankin tili . . . . .	3,700: —
Säästökassan säästötili . . . .	156: 72
Säästökassan velkatili . . . . .	6,500: —
P:saaren Säästöpankin tili . . .	6,000: —
Pääomatili . . . . .	34,821: 87
Summa Smk.	74,178: 59

*Yhdistyksen säästökassan tilikertomus v. 1910.* Vuoden ajalla on tuotu säästökassaan talletettavaksi yhteensä Smk. 17,550: 80, ulosotettu yhteensä 21,298: 04. Säästöönpanijain saatavat kassalta ovat näinollen vähentyneet Smk:lla 3,747: 24. Uusia tilejä säästöönpanijoille on avattu 23. Säästökirjoja on kuoletettu kaikkiaan 18. Säästöönpanijain lukumäärä on lisääntynyt vuoden kuluessa 5:llä. Uusia velkakirjoja on hyväksytty yhteensä 216. Näillä myönnetty lainasumma nousee 35,000 mkaan. Velkakirjoja on lunastettu kassalta 201 kappaletta, joiden rahallinen arvo teki 38,455 mk. Velkakirjain luku on lisääntynyt 15:llä, joten yhteinen summa on vähentynyt 3,455 mklla.

Suurin laina, minkä kassa on myöntänyt yhdellä kertaa, nousee 3,500 mkaan (työväenyhdistykselle), pienin on 10 mk., keskiarvo Smk. 183: 12. V. 1909 oli keskiarvo 274: 31. Lainaerät ovat siis pienentyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Kassalla on vuoden kuluessa ollut tuloja Smk. 1,206: 95, menoja 702: 75, voitto 504: 20. Varoja 14,899: 48, velkoja 13,644: 88, puhdas omaisuus 1,254: 60.

Ainoa valitettava seikka, joka kassan toiminnassa tänäkin vuonna ilmenee, on se, että sillä on ollut liian pienet raha-varat välitettävinaan, joten sen tulokin on pysynyt peräti suppeana. Kassa ei ole näin ollen voinut jakaa vuosivoitoistaan osaa niihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, mihin säännöt edellyttävät.

## Loppusanat.

Samalla kun lopetamme tämän lyhyen ja puutteellisen kertomuksen Pietarsaaren työväenyhdistyksen 10-vuotisesta toiminnasta, lausuttakoon sivumennen se toivomus, että vastaisuudessa paremmin kuin tähän asti talletettaisiin kaikki toimintaa koskevat asiakirjat ja -paperit, sillä jos leväperäisesti muistiinpanoja tehdään ja tallennetaan, niin on aivan mahdotonta saada toiminnasta täyttä selvää jälkeenpäin. Jos milloin, niin ainakin tällaista esitystä kyhättäessä tulee huomaamaan sen, mitä merkitsee muistiinpanojen laimiinlyöminen.

Mitä itse esitykseen tulee, niin siitä voi sanoa, että tarkoitus on ollut lyhyin piirtein kuvata yhdistyksen toiminnan kehitystä alkuvaiheista nykyiselle asteelleen. Seurattuamme esitystä, olemme huomanneet ne syyt, joiden aiheuttamana yhdistys perustettiin, samoin myös sen, kuinka yhdistys alunpitäin muodostui työväestön todelliseksi taistelujärjestöksi, joka itsenäisesti ja vapaana herrasjohtajista toimi työväestön niin henkisen kuin aineellisenkin tilan parantamiseksi. Tosin kului yli puolenvuosikymmentä, ennenkuin Pietarsaarenkin järjestynyt työväestö täydellisemmin heräsi käsittämään oman luokka-asemansa, ennenkuin sosialismi sille täydellisempänä kirkastui, vaan on työväenyhdistyksen tähänastinen toiminta silti ollut ehyttä ja itsenäistä. Sitä



toivoisimme sen edelleenkin olevan, nyt sitä paremmalla syyllä, koska yhdistyksellä ponnistuksiensa tuloksena on päänsä päällä oma kurkihirsi, jonka suojassa järjestynyt työväestö saattaa entistä innokkaammin, entistä toivorikkaampana toimia sen päämäärän saavuttamiseksi, jota varten yhdistys alkujaan perustettiin.

## Osastojen toiminnasta.

### **Pietarsaaren Muurariammattiosasto**

perustettiin 27 p:nä lokakuuta 1905. Kuukautta myöhemmin muodostettiin se yhteiseksi kivityöntekijäin kanssa, koska oltiin sitä mieltä, että nämä eri ryhmät yhdistettyinä voivat mahdollisesti toimia menestyksellisemmin kuin erillään ollen. Myöhemmin osottautui otaksuma oikeaksi. 16 p:vään elokuuta v. 1907 toimittiin sitte yhdessä ilman vähintäkään riitaisuutta. Eroaminenkaan ei johtunut erimielisyydestä, vaan siitä, että katsottiin taas vuorostaan edullisemmaksi erillään toimimista, koska kummankin ryhmän jäsenmäärä oli yhdessäolon aikana kasvanut melkoisesti. Erotessa jaettiin yhteinen omaisuus tasaisesti.

*Työpäivän lyhennykset:* 19 p:nä maaliskuuta v. 1906 pitämässään kokouksessa päätti osasto lyhentää työpäivän 10 tunnista 9-tuntiseksi. Ilman sanottavia vaikeuksia saatiin päätös kesän tultua käytäntöön. Myöhemmin peruutettiin päätös ennalleen. Tilaisuuden satuesssa ovat pienemmät ryhmät koettaneet pitää työpäivää vielä silloin tällöin 9-tuntisena. Pyhäin edellisinä päivinä on osaston tekemän päätöksen mukaan lopetettu työt klo 2 päivällä jo useamman vuoden ajalla,

*Työsopimukset:* Ensikerran yritti osasto saada työnantajat hyväksymään laatimansa työsopimuksen v. 1906 keväällä. Yritys epäonnistui. Tästä huolimatta päätti osasto pitää sen voimassa itse puolestaan. Myöhemmin laati osasto parannetun työhinnittelun. Tällekin ei saatu työnantajain vahvistusta, joten se on ollut yksipuolisesti voimassa aina tähän saakka. Viime aikoina ovat kuitenkin useat osaston jäsenet alkaneet rikkoa hinnoittelua ilman todellisesti pakottavaa syytä.

Suomen Muurarien liittoon yhtyi osasto 4 p:nä kesäk. v. 1906 numeroksi 21.

*Lakot:* Osaston olemassa olon aikana on sattunut lukuisia yhteentörmäyksiä osaston ja työnantajain välillä ja ovat ne yhtä lukuisasti johtaneet töitten keskeytykseen, lakkoon. Ne eivät kuitenkaan ole olleet pitkäaikaisia. Korkeintaan ovat kestäneet muutaman päivän, useimmassa tapauksessa muutaman tunnin. Lakot eivät myöskään ole olleet laajakantoisia, sillä koskaan eivät ne ole käsittäneet koko kaupungin rakennuksia yht'aikaa. Näissä lakoissa ovat osaston jäsenet useamman kerran voittaneet kuin hävinneet, jos ei aina täydellisesti, niin ainakin osittaisesti.

Vv. 1908—1909 kustanti osasto useamman kuu-kauden kestävät yleiset työväestön oppikurssit. Oppiaineina olivat rakennuspiirustus, kirjanpito ja laskento. Peräti laimea oli osanotto kursseihin, etenkin osaston jäsenet löivät laimin tässä suhteessa velvollisuutensa. Näin ollen ei kursseilla saavutettu toivottua tulosta.

*Avustukset:* Osasto on myöntänyt jäsenilleen useita stipendejä sos. dem. puolueen toimeenpanemille agitaattorikursseille ja viimeksi ammattijärjestön toimeenpanemille kursseille Helsingissä 200 mk:n stipendin.

Myös on osasto tehnyt lukuisia avustuksia puolueen yhteisten asiain auttamiseksi.

V. 1910 on osaston toiminta ollut melkein nukuk-sissa. Täysin jäsenmaksunsa suorittaneita jäseniä oli osastossa vuoden päättyessä ainoastaan kymmenkunta. Tämä velttous toiminnassa on nähtävästi seurauksena vallitsevasta työttömyydestä.

### **Pietarsaaren Jalkinetyöntekijäin ammattiosasto.**

Osaston perustava kokous pidettiin 7 p:nä elokuuta v. 1905. Aluksi liittyi osastoon 13 jäsentä. 20 p:nä tammik. v. 1907 pitämässään kokouksessa päätti osasto yhtyä Suomen Jalkinetyöntekijäin liittoon. Tämän päätöksen johdosta korotettiin sisäänkirjoitusmaksua 1 mksta 2 mkaan 50 p:niin ja kuukausmaksu 50 p:stä 75 p:niin.

V. 1908 keväällä esitti osasto mestareille laatimansa palkkaussopimuksen. Kahta mestaria lukuunottamatta tuli sopimus hyväksytyksi.

V. 1910 lopussa on osastossa 14 jäsentä.

### **Saha- ja lautatarha-ammattiosasto.**

Jo kesällä v. 1905 alkoivat sahatyöläiset kaikessa hiljaisuudessa keskustella osaston perustamisesta. Kesän aikana ei kuitenkaan osaston perustamishankkeesta tullut valmista. Vasta syksyn tultua, jolloin suurlakko



innosti valtavammin mieliä, tuli osaston perustamises-takin täysi tosi.

7 p:nä marraskuuta v. 1905 kokoontui joukko saha-työläisiä toveri V. Venäläisen kohoituksesta työväen-yhdistyksen talolle keskustelemaan osaston perustami-sesta. Kokoustilaisuudessa puhui aluksi V. Venäläi-nen yhteenliittymisen merkityksestä. Keskusteltua asi-asta päätettiin perustaa osasto, jonka viralliseksi nimeksi hyväksyttiin »Saha- & Lautatarhatyöntekijäin ammatti-osasto».

Samoin valitsi kokous 7-henkisen sääntötoimikun-nan, johon tulivat K. Lehtonen, E. Hunnako, E. He-lenius, E. Utriainen, E. Gymborg, K. Mäkinen ja A. Anjala.

Toimikunta oli saanut säännöt valmiiksi jouluk. 12 p:vään mennessä, jolloin pidetyssä kokouksessa ne hyväksyttiin ja lähetettiin työväenyhdistyksen vahvis-tettavaksi, joka puolestaan hyväksyi ne samana päi-vänä.

Samaissa kokouksessa valittiin osastolle myös johtokunta ja virkailijat seuraavasti: K. Mäkinen puheen-johtajaksi, K. Lehtonen kirjuriksi, A. Anjala rahaston-hoitajaksi, muiksi johtokunnan jäseniksi A. Helén, H. Anjala, K. Kauppinen ja A. Bernesbakka. Päätettiin kantaa jäsenveroa 50 p:ää jäsentä kohti kuukaudessa. Toimeenpantiin myös jäsenkirjoitus, jolloin osastoon liittyi 56 jäsentä.

Ensi töikseen ryhtyi osasto työpäivää lyhentämään, joka täällä tähän aikaan sahalaitoksilla oli vielä 11  $\frac{1}{2}$  tuntinen. 17 p:nä helmik. 1906 teki osasto valitse-mansa lähetystön kautta vaatimuksen sahain omista-jalle vuorineuvos W. Sahamanille työpäivän lyhentä-

miseksi yhdellä tunnilla. Mainittu herra suostui tehtyyn vaatimukseen kuitenkin ehdolla, että päivän lyhenys pannaan täytäntöön vasta kuukauden kuluttua kiireellisten töitten ohimentyä ja niin tehtiinkin.

Vaikkeammaksi kävi osastolle saada sunnuntai-iltatyöt lopetetuksi. Tämän epäkohdan poistamiseksi teki osasto useampia eri anomuksia sahanomistajalle ilman toivottua tulosta. 16 p:nä kesäk. v. 1907 teki osasto ensi kerran asiasta jyrkemmän vaatimuksen. Tällä kerralla suostui isännistö tehtyyn vaatimukseen, joten tästä alkain ei ole sunnuntai-illoin työhön vaadittu. Näiden parannusten ohella on osasto yrittänyt myös saada työpalkkoja kohoutumaan. Tässäkin suhteessa on jonkun verran onnistuttu. Useamman kerran on osasto myös tarjonnut isännistölle joukkotyösopimuksia hyväksyttäväksi, vaan tuloksettomasti.

Ajanmukaisten asuntojen saamiseksi saha-alueella työskenteleville työläisille on osasto yrittänyt toimia, kuitenkin onnistumatta.

Suomen Sahateollisuustyöväen liittoon yhtyi osasto 1 p:nä huhtik. 1907. Yhtymispäätös oli yksimielinen. Tästä huolimatta oli yhtyminen vähällä tehdä lopun osaston olemassaolosta. Suurin osa jäsenistä ei ollut halukas maksamaan yhtynisestä johtuvia korkeampia jäsenmaksuja. V. 1909 oli vaara osaston toiminnan lopettamisesta jotakuinkin lähellä. Pitkä-aikainen ammattijärjestön ylimääräinen verotus ynnä monet muut seikat aiheuttivat sen, että osaston jäsenluku aleni 90:llä. V. 1910 valmisti osasto työehto- ynnä palkkaus-sopimuksen, mutta jäsenten vähälukuisuuden tähden on se jäänyt läpiajamatta.

Paitsi jo mainittuja toimia, on osasto huvitoimi-

kuntansa kautta toimeenpannut vuosittain useampia iltamia y. m. juhlia, joista kertyneet varat on käytetty työväen yleishyödyllisiin tarkoituksiin. V. 1910 syyskuun lopussa oli osastossa 75 jäsentä. Osaston omaisuus kalustoa lukuunottamatta nousi samaan aikaan Smkaan 1,313: 90.

### **Sekatyöläisten ammattiosaston**

alkujaan perustivat ulkotyöläisnaiset 4 p:nä lokak. v. 1907 ulkotyöläisnaisten ammattiosaston nimellä. 21 p:nä marraskuuta samana vuonna muodostettiin osasto sitte sekatyöläisten ammattiosastoksi.

1 p:nä tammik. 1908 yhtyi osasto Suomen Sekatyöntekijäin liittoon numeroksi 35. 23 p:nä toukok. 1908 yhtyi osastoon sokeritehtaalaisen ammattiosasto. Sisäinen toiminta tapahtuu kuitenkin eri ryhmittäin.

Osasto on parhaansa mukaan toiminut jäsentensä taloudellisen tilan parantamiseksi. Siitä on todistuksena voimassaoleva yleissopimus tiilenkantajain ja työnantajain välillä sekä ehdotus yleissopimukseksi osaston ja työnantajain välillä. Tämä viimeksimainittu sopimus ei ole vielä työnantajain hyväksymä, joten osasto aikoo saada sen ensi sopivassa tilaisuudessa hyväksytyksi.

Tiilenkantajain jo hyväksytty yleissopimus on sisälöltään seuraava:

1) Pisin työpäivä on 9  $\frac{1}{2}$  tuntia. Lauantaisin ja juhla-aattoina 7 tuntia.

2) Alin tuntipalkka kaikkina vuoden aikoina on 50 p:ää, ylityöstä maksetaan 50 pros. ja yö- ja pyhätyöstä

100 pros. korotus. Yötyöksi lasketaan aika klo 10:stä illalla klo 6:n aamulla. Pyhätyö alkaa lauantaina ja juhla-aattoina varsinaisen työpäivän päätyttyä, ja kestää seuraavaan arkiamuun klo 6:n. Vuorotyötä ei katsota ylityöksi. 3) Urakkatyötä voidaan tehdä molemminpuolisesta sopimuksesta, jolloin on aina tuntipalkka taattu. Urakan ottaja ei saa käyttää työn suoritukseen tuntipalkka-apulaista. 4) Työnantaja ei saa pakottaa työntekijää kantamaan isompia kuin 15 tiilen kantamuksia kerrallaan. 5) Työpalkka maksetaan kerran viikossa sitä varten sovittuna päivänä heti työajan päätyttyä. 6) Työnantajat ovat oikeutetut ottamaan työhön myös järjestymättömiä työntekijöitä, vaan ei työnantajalla tai johtajalla ole oikeutta sekaantua työntekijäin järjestymistoimintaan. 7) Kaikki sopimuksen rikkomiset y. m. riitaisuudet, joita ei muuten saada sovituksi, ratkaisee sovinto-oikeus, johon kumpikin riitapuoli valitsee 2 jäsentä ja nämä yhdessä puolueettoman puheenjohtajan. Sovinto-oikeuden päätös on lopullinen ja molemmin puolin sitova. Jos toinen riitapuoli kieltäytyy valitsemasta puolestaan sovinto-oikeuden jäseniä, valitsee ne kaupungin maistraatti. 8) Tämä sopimus on voimassa 1 p:vään kesäk. 1911 ja ellei sitä kummaltakaan puolen 3 kk. sitä ennen irtisanota, jatkuu sopimus vuoden kerrallaan.

Osaston ehdottama yleissopimus on sisällöltään samanlainen kuin yllä olevakin. Alin tuntipalkka on siinä määrätty 40 p:ksi miehillä ja 35 p:ksi naisilla, jotapaitse on siinä myös 2 §:n b kohtaan tehty seuraavan sisältöinen lisäys: Ne työntekijät, jotka vanhuuden, tapaturman, tai jonkun muun syyn tähden eivät omaa täyttä työkykyä, saavat työskennellä alem-



mallakin tuntipalkalla osaston ja työnantajain valitseman komitean yhteisen harkinnan mukaan. Sama komitea valvoo myös alaikäisten palkkasuhteita.

Osasto on myös parhaansa mukaan koettanut kehittää jäsentensä itsetietoisuutta m. m. on se myöntänyt stipendejä puolueen ja piiritoimikunnan toimeenpanemille kursseille. Osasto on pitänyt ahkeraan kokouksia, joissa on käsitelty paitsi ammattiliikettä koskevia myöskin muita yleishyödyllisiä kysymyksiä.

Osaston toimintaa on, kuten luonnollista, vaikeutanut suuresti jäsenten vähälukuisuus. Osaston jäsenluku nousee nykyisin 60:n, vaikka samaan aikaan nousee työläisten luku kaupungissa useampiin satoihin.

### **Maalarien liiton Pietarsaaren osasto n:o 16**

perustettiin 25 p. elokuuta v. 1907. Puoli vuotta myöhemmin liittyi osasto Suomen maalarintyöntekijäin liittoon. Lyhyenä olemassa-olonsa aikana on osaston onnistunut saada jonkun verran parannuksia maalarintyöntekijäin taloudelliseen asemaan. Niinpä on saatu työpäivä lyhenemään 10  $\frac{1}{2}$ -tuntisesta 9  $\frac{1}{2}$ -tuntiseksi. Samoin sunnuntain edelliset päivät 9-tuntisista 7-tuntisiksi.

Työpalkat niinkään on saatu osaston vaikutuksella kohoamaan jonkun verran entisestään. V. 1907 oli alin palkka 50 p:ää tunnilta ja v. 1910 on se 70 penniä. Tämän lisäksi on saatu työnantajat myöntämään ylimääräistä määrätyn korotuksen, jota ei ennen saatu kuin poikkeustapauksissa.

V. 1910 lopussa nousivat osaston rahavarat 280 mkaan. Tämän lisäksi on kalustoa noin 100 mkn arvosta.

Jäseniä on osastossa nykyisin 26.

### **Kutomatyöntekijäin ammattiosasto.**

29 p:nä lokakuuta 1906 kokoontui noin 17 villa-kutomatehtaan työläistä työväenyhdistyksen huoneustolle neuvottelemaan osaston perustamisesta. Kokouksen alussa piti räätälintyöntekijä K. Lukkarinen esitelmän ammatillisen työväenliikkeen tarkoituksesta kehoittaen samalla perustamaan osastoa. Keskusteltua yksimielisesti päätettiin perustaa osasto ja valittiin komitea sääntöjä laatimaan. Säännöt hyväksyttiin myöhemmin ja jätettiin työväenyhdistyksen vahvistettaviksi.

Osaston toiminta oli alussa vilkasta, vaikkakaan ei se sanottavia aikaan saanut. Tämä saamattomuus johtui osaksi siitä, että jäsenet olivat perehtymättömiä ammatillisen työväenliikkeen toimintaan, osaksi siitä, että osaston jäsenluku oli peräti vähäinen. Nämä syyt ovat olleet vallitsevina osaston myöhemmässäkin toiminnassa, joten ei osasto ole kyennyt sanottavasti vaikuttamaan työolojen korjaamiseksi tehtaalla. Osasto yhtyi Suomen kutomatyöntekijäin liittoon 1 p:nä marraskuuta v. 1907. V. 1910 korotettiin osaston jäsenmaksu 60 piin kuukaudessa ja järjestettiin viikottain kannettavaksi. Osasto suorittaa jäsentensä puolesta puolue- y. m. verot. V. 1910 oli osastolla varoja noin 600 mk.

## Naisosasto

perustettiin 1 p:nä maalisk. 1903, jolloin siihen liittyi 15 jäsentä. Vähäisestä jäsenmäärästä huolimatta toimi osasto alkuaikoina vilkkaasti tarkoitusperäinsä saavuttamiseksi. Parhaansa mukaan koetti osasto työskennellä myös jäsentensä kehittämiseksi. Myöhemmin ryhtyi osasto työskentelemään ihanneliittotyön edistämiseksi. Tämä työ, jota jo on jatkunut useampana vuotena, on ollut suurimerkityksellinen.

Aikaisemmin otti osasto myös tarmokkaasti osaa äänioikeustaisteluun. Sillä oli oma agitatsioonivaliokuntansa, joka herätystyön ohella keräsi rahavaroja äänioikeusasian eteenpäin viemiseksi. V. 1906 palkkasi osasto naisagitaattorin 3 kk. ajaksi, josta kustannukset nousivat 500 mkaan. Näiden toimien ohella on osasto tehnyt useita lahjoituksia yhteisten asiain edesauttamiseksi.

Osaston kukoistavimmillaan ollessa oli siinä jäseniä noin 200 vaiheille. Mutta myöhemmin kun tupakkatehtaan työläiset perustivat itselleen osaston, on naisosaston jäsenluku vähentynyt vuosi vuodelta, niin että v. 1910 oli siinä ainoastaan 6 jäsentä.

---

## Tupakkatehtalaisten ammattiosasto.

Osaston syntyyn vaikutti huomattavasti Helsingin tupakkatehtalaisten ammattiosasto. Se näet lähetti kirjelmän Pietarsaaren naisosastolle v. 1906 syyskesällä, jossa kirjelmässään se kehotti naisosastoa ryhtymään

toimenpiteisiin Pietarsaaren tupakkatehtaan työläisten ammattiosaston muodostamiseksi. Naisosasto noudatti kehoitusta ja valitsi henkilön kutsumaan tupakkatehtaan työläiset yhteiseen kokoukseen neuvottelemaan osaston perustamisesta 12 p:nä syysk. Tätä ennen oli naisosasto hankkinut mallisäännöt Helsingin tupakkatehtaalaisten ammattiosastolta.

Osaston perustamiskysymystä käsiteltäessä ilmeni m. m. sellaisia mielipiteitä, että koko perustamishomma on liian aikainen, joten jos osasto perustetaan, ei sen avulla kuitenkaan minkäänlaisia tuloksia saavuteta, ennenkuin korkeintaan kaukaisessa tulevaisuudessa.

Enemmistö kokouksen osanottajista oli kuitenkin hyväuskoisia ja muutenkin sitä mieltä, että on hyvä toimia edeltäpäin tulevaisuuden varalle. Keskusteltua päätettiin yksimielisesti perustaa osasto. Koekirjoitus pantiin toimeen ja osastoon liittyi heti 27 jäsentä. Helsingin tupakkatehtaalaisammattiosaston säännöt hyväksyttiin osaston säännöiksi ilman muutoksia ja lähetettiin ne työväenyhdistyksen vahvistettaviksi.

Osaston seuraava kokous oli 23 p:nä marrask., jossa valittiin osastolle puheenjohtajaksi Fanny Nilsson, varalle Eva Saarnio ja johtokuntaan: H. Teränen, A. Matalamäki, E. Silander, M. Hämäläinen, A. Pakkala ja I. Hautanen. Valittiin myös tilintarkastajat ja huvi-toimikunta. Osaston varsinainen toiminta päätettiin alkaa vasta v. 1907 alusta.

V. 1907 piti osasto ensimmäisen kokouksen 13 p:nä tammik. Tässä kokouksessa päätti osasto yhtyä v. 1906 lopulla perustettuun Tupakkatehdastyöntekijäin liittoon. Liiton toiminta kuitenkin pian syystä tai toisesta lakkautettiin, joten yhtymispäätös jäi kuolleeksi.



kirjaimeksi ja sinä se on pysynyt aina tähän päivään asti.

V. 1907 keväällä perustettiin osaston toimesta sekkööri, jonka olemassaolo oli kuitenkin lyhytaikainen, johtajien puutteessa se nukahti.

Keväällä maaliskuussa sai osasto kirjeen Pietarsaaren tupakkatehtaan työläisten ruotsalaiselta ammattiyhdistykseltä. Kirjelmässä kehoitettiin osastoa yhtymään yhteiseksi ammattiyhdistykseksi. Osasto yhtyi tehtyyn ehdotukseen ja valitsi puolestaan neljä henkilöä laatimaan sääntöjä yhteiseksi muodostettavalle ammattiyhdistykselle. Toimikunta kokoontui sittemmin useampia kertoja, mutta sääntöjen laatimisesta ei kuitenkaan tullut valmista. Tämä saamattomuus johtui sääntötoimikunnan jäsenten kesken vallinneesta erimielisyydestä. Toimikunnan ruotsalaiset jäsenet paheksuivat näet sitä seikkaa, että kerrottavanamme oleva osasto kuului sos. dem. puolueeseen eikä aikonutkaan siitä luopua, jotavastoin he halusivat vallan itsenäistä toimintaa. Tämän erimielisyyden takia raukesi viimein yhtymishomma.

Tähän aikaan oli tupakkatehtaalla 12-tuntinen työpäivä käytännössä. Kaksi eri kertaa päätti osasto lyhentää työpäivää 2 tunnilla, jotka tehtiin ylityön nimellä. Päätös jäi kuitenkin käytännössä toteuttamatta, koska suurin osa osaston jäsenistä ei sitä noudattanut, puhumattakaan osaston ulkopuolella olevista työläisistä.

V. 1907 syksyllä valitsi osasto agitatsioonivaliokunnan, johon tulivat: A. Pakkala, H. Lappi, H. Bernesbakka, A. Anjala, H. Kivinen, Alma Anjala, M. Kultalahti, Miina Kultalahti ja E. Portin. Agitatsioonivaliokunta toimi seuraavaan syksyyn, jolloin se tarkoitus-

taan vastaamattomana lopetettiin. Talven tultua lähetti osasto kiertokirjeet kaikille Suomen tupakkatehdastyöläisten ammattiosastoille, kehoittaen kaikkia tupakkatehdastyöläisiä ryhtymään yhtäaikaa vaatimaan palkan korotusta. Toimenpide ei kuitenkaan herättänyt yleisempää huomiota tupakkatehtaalaisissa, ainoastaan 2 osastoa oli asialle myöntämielinen ja yritys raukesi.

Vuoden varrella oli osastossa jo 153 jäsentä, mutta vuoden päättyessä oli täysin maksaneita jäseniä ainoastaan 121. Osastolla oli tuloja ensimmäisellä toimintakaudella Smk. 1,165: 55, menoja 607: 35.

V. 1908 oli osaston puheenjohtajana Eva Saarnio, varapuheenjohtajana Anna Leinonen, kirjurina Anna Anjala, rahastonhoitajana Anna Matalamäki. Johtokuntaan kuuluivat: F. Nilsson, M. Valkonen, A. Kolehmainen ja E. Viinikainen. Jo alkuvuodesta päätti osasto ryhtyä pitämään säännöllisesti keskustelukokouksia jäsentensä kehittämiseksi ammatilliseen työväenliikkeen. Tämäkin yritys epäonnistui sentähden, että jäsenet eivät olleet halukkaita käymään kokouksissa. Maaliskuulla perusti osasto jäsentensä kesken voimisteluseuran, joka on vielä nytkin toiminnassa. Sen johtajina ovat olleet perustettua A. Mäkelä, sittemmin J. Kilponen ja E. Kilponen, myöhemmin H. Malm ja nykyisin A. Leinonen.

Maaliskuulla niinikään päätti osasto ryhtyä toimittamaan käsinkirjoitettua lehteä »Herättäjä», kerran kuukaudessa. Yritys raukesi alkuunsa. Samoin raukasi Sairaus- ja Hautausapurengas, jota osasto tähän aikaan yritti saada toimeen. Vv. 1907—08 talvella avusti osasto sulkuun joutuneita metalli- ja paperiteollisuustyöläisiä verottamalla jäseniään 25 p:llä kuu-

kaudessa. V. 1908 oli osastolla tuloja 1,760: 79 ja menoja 1,954: 66. Vuoden päättyessä oli osastossa jäseniä 203.

V:n 1909 vuosikokouksessa valittiin puheenjohtajaksi J. Räikkönen, varapuheenjohtajaksi F. Gillberg. Johtokuntaan valittiin: A. Matalamäki, E. Saarnio, M. Valkonen ja A. Annala. Vuoden varrella eronneiden J. Räikkösen ja M. Valkosen tilalle valittiin A. Pakkala ja I. Hautanen. Tämän vuoden toiminta on ollut verrattain tulokseton, joten siitä emme voi mainita juuri muuta kuin sen, että osasto lahjoitti kunnallistoimikunnalle 25 mk. oppikurssien toimeenpanemiseksi ja samaa tarkoitusta varten yhtä suuren summan Muurariammattiosastolle. Näiden ohella avusti osasto myös kahta jäsentään luentokursseille kumpaistakin 25 mklla.

Osaston tulot nousivat tänä vuonna Smk. 2,150: 46, menot 2,152: 60. Vuoden päättyessä oli osastossa 211 jäsentä. V. 1910 valittiin puheenjohtajaksi E. Saarnio, varalle A. Leiniö, johtokuntaan I. Pakka, B. Aho, A. Porrassalmi ja H. Teränen. Jo vuoden alussa valitsi osasto 3-henkisen toimikunnan, jonka tehtäväksi tuli toimia yleisiä tupakkatehtaan työläisten kokouksia, joissa sitten keskustelun avulla koetettaisiin herättää työläisissä halua yhteispyrintöihin. Tämä hyvää tarkoittava yritys jäi kuitenkin käytännössä toteuttamatta aivan kuin edellisilläkin kerroilla. Kesällä Tampereella pidetyille voimistelu- ja urheilukursseille lähetti osasto yhden jäsenen 100 mkn apurahalla. Kunnallistoimikunnan oppilas-rahastoon lahjoitti osasto 25 mk. samoin työväenyhdistyksen lainakirjastolle 30 mk.

Suomen tehdas- ja sekatyöntekijäin liittoon päätti osasto yhtyä 1 p:stä tammikuuta 1911. Nykyisin on

osastossa 192 jäsentä. Tuloja on ollut 1,457: 61 ja menoja 1,082: 61.

### **Kivityöntekijäin liiton osasto n:o 16**

perustettiin alkujaan yhteiseksi muurarintyöntekijäin kanssa 27 p:nä marrask. 1905, jota yhteistoimintaa kesti sitten 16 p:ään elok. 1907. Jo yhdessäoloaikana yhtyi osaston kivimiesryhmä Kivityöntekijäin liittoon 4 p:nä kesäk. 1906.

V. 1907 keväällä puhkesi osaston kivimiesryhmän toimesta lakko, koska työnantajat eivät ilman muuta hyväksyneet kivimiesten laatimaa työhinnottelua. Lakko kesti parisen viikkoa ja päättyi se työmiesten täydellä voitolla.

Kivimiesryhmän erottua itsenäiseksi osastoksi, vilkastui toiminta alussa, johon nähtävästi osaltaan vaikutti lakossa saavutettu voitto. Vuoden päättyessä oli osastossa 56 jäsentä. Puheenjohtajana toimi O. Hakala ja kirjurina K. Saarela. V. 1908 alussa oli osaston toiminta melkein lamassa paikkakunnalla vallitsevan työttömyyden takia, jonka pakottamana huomattava osa jäseniä siirtyi toisille paikkakunnille työnhakuun. Lopulla vuotta vilkastui taas toiminta. Jäsenlukukin oli vuoden päättyessä 50 à 60 ja omaisuuden arvo 908: 95. Osaston puheenjohtajana toimi K. Hög, kirjurina K. Lindros.

V. 1909 on osaston toiminta ollut verrattain säännöllistä. Valtiollisen työväenliikkeen edistämiseksi on osasto myös parhaansa mukaan työskennellyt. Palkkaussopimuksen on osasto puolestaan pitänyt ennal-



laan. Vuoden päättyessä oli osastossa 32 jäsentä. Puheenjohtajana on toiminut E. Hunnakko ja kirjurina E. Lampinen. Osaston puhdas omaisuus vuoden päättyessä oli Smk. 977:27.

V. 1910 on osaston toiminta ollut peräti laimeaa, joka on nytkin ilmeisenä seurauksena vallitsevasta työttömyydestä. Jäseniä on nytkin lukuisasti muuttanut toisille paikkakunnille. Toiset ovat olleet leväperäisiä jäsenmaksujensa suorituksessa, joten osaston jäsenluku vuoden päättyessä on noin 20 vaiheilla. Tänä vuonna Kotkassa pidetyssä kivimiesten edustajakokouksessa edusti osastoa E. Hunnakko. Osaston puheenjohtajana on toiminut O. Hakala ja kirjurina E. Lampinen.

### **Sos. dem. Nuorisoliiton Pietarsaaren osaston**

perustava kokous pidettiin joulukuulla v. 1906. Kysymyksen, onko sos. dem. nuoriso-osaston olemassaolo välttämätön Pietarsaaren oloissa, alusti K. Suosalo, kumoten aluksi ne väitteet, joita osaston perustamista vastaan täällä tähän aikaan oli vallalla, että muka osasto matkaansaattaa hajaannusta yhdistyksen toiminnassa ja »juurruttaa nuorisoon anarkistisia mielipiteitä». Lopuksi kehotti alustaja perustamaan nuoriso-osaston, sillä se on parhaimpia kouluuttamaan nousevaa nuorisoa tulevaisuuden tehtäviin, kun se vaan toimii sosialidemokratisen maailmankatsomuksen valossa. Alustuksen johdosta keskusteltua päästiin siinä määrin yksimieliseksi, että osaston toiminta päätettiin alotettavaksi seu-

raavan vuoden alusta. Sääntötoimikuntakin valittiin kiireen kaupalla sääntöjä laatimaan.

Ensimmäisenä toimintakautena olivat osaston virkailijoina: J. Lehmus puheenjohtajana, E. Hänninen kirjuriina, K. Suosalo rahastonhoitajana, johtokunnassa: A. Leinonen, T. Heino, E. Huusko, I. Kirkkomäki, A. Turunen ja Juntunen. Ensimmäisen vuoden toiminta oli verrattain innokasta ja toivorikasta. Kokouksia pidettiin ahkeraan ja aatteellisten kysymysten ohella keskusteltiin myös taloudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Osaston käsinkirjoitettu sanomalehti »Nuorison viesti» antoi jäsenille tilaisuuden kirjoitusten muodossa lausua mielipiteensä yleisistä asioista.

Paitsi huvitoimikuntaa, oli osastolla myös oma agitatsioonivaliokuntansa, jonka pääasiallisimpana tehtävänä oli kuitenkin rahavarojen hankkiminen. Agitatsioonivaliokunnan ja huvitoimikunnan tulot yhteensä tekivät vuoden päättyessä Smk. 311: 21. Näistä tuloistaan lainasi osasto osuuskunta Vapaalle Sanalle 100 mk.

Osaston ensimmäinen vuosikokous pidettiin 21 p:nä tammik. 1908, jossa m. m. valittiin seuraavan toimintakauden puheenjohtajaksi I. Kirkkomäki ja johtokuntaan K. Suosalo, J. Lehmus, E. Hänninen, T. Heino ja A. Kumpunen. Johtokunta sittemmin valitsi rahastonhoitajaksi K. Suosalon, kirjuriksi E. Hännisen, varalle A. Kumpusen, jäsenkirjuriksi J. Lehmuksen. Valittiin myös 13-henkinen huvitoimikunta.

Sisäänkirjoitusmaksu määrättiin 25 p:ksi. Alle 18-vuotiailta jäseniltä päätettiin kantaa jäsenmaksuna 20 p:iä kuukaudessa. Paitsi tätä 20 p:iin kuukausimaksua, päätettiin myös 18 vuotta vanhemmat jäsenet velvoittaa kuulumaan yhdistyksen taikka sen alaisten osastojen

jäsenyyteen. »Nuorison viestin» toimittajiksi valittiin P. Toropainen, E. Hänninen, H. Sirén, J. Lehmus, A. Turunen ja »vastaavaksi» I. Kirkkomäki.

Vaasan nuoriso-osaston palkkaama puhuja Nestor Väilä piti esitelmän 9 p:nä helmik. osaston kokouksessa tehden selvää nuorisoliikkeen tarkoituksesta sekä nuorison äänenkannattajan »Tuohuksen» taloudellisesta asemasta. Esitelmän loputtua päätettiin avustaa 25 mklla vaasalaisten toverien alullepanemaa agitatsioonia. Samoin päätettiin avustaa sos. dem. nuorisoliiton Vaasassa kesällä toimeenpantavia arpajaisia agitatsioonirahaston kartuttamiseksi siten, että valittiin toimikunta myötävaikuttamaan arpajaisten onnistumiseksi.

Urheilun edistämiseksi toimeenpani osasto helmikuulla jäsentensä kesken kilpailut hiihdossa. Kesällä, samaan aikaan, jolloin liiton arpajaiset pidettiin, oli myös Vaasassa sos. dem. nuoriso-osastojen edustajakokous, jossa Pietarsaaren osastoa edusti Tilda Heino. Liiton arpajaistilaisuuteen toimi osasto onnistuneen huvimatkan. — Kuluneen vuoden ajalla oli osastolla tuloja Smk. 744: 72, menoja 531: 54; koko omaisuuden arvo oli 952 mk.

Vuosikokouksessa 19 p:nä helmik. 1909 valittiin puheenjohtajaksi O. Aaltonen, varalle A. Rikander, joiden lisäksi vielä johtokuntaan T. Heino, J. Lehmus, I. Videman, I. Kirkkomäki, A. Kumpunen ja J. Puurunen. Johtokunta valitsi kirjuriksi T. Heinon, rahastonhoitajaksi J. Lehmuksen ja jäsenmaksujen kantajaksi J. Puurusen. Osaston tämän vuoden toiminta on ollut koko lailla tyydyttävä. Se on pitänyt 25 yleistä kokousta ja johtokunta 15.

Mainitsemme toiminnasta muutamia kohtia. 19 p:nä

toukok. pitämässään kokouksessa päätti osasto perustaa viulukvartetin, joka homma raukesi kuitenkin alkuunsa. Elokuun 10 p:n kokouksessa päätti osasto niinikään perustaa näytelmäseuran, joka on sittemmin toiminut menestyksellisesti. Sen johtajana oli ensin Kössi Paatero, myöhemmin Santeri Alkio.

Voimiakysyvien ponnistusten jälkeen sai osasto yhdessä Kokkolan nuoriso-osaston kanssa palkatuksi puhujan 3 kuukauden ajaksi kiertämään läänin pohjoista vaalipiiriä. Puhujan myötävaikutuksella perustettiin piiriin 7 uutta sos. dem. nuoriso-osastoa.

Vuoden ajalla lahjoitti osasto eri tarkoituksiin yhteensä 350 mk. Näiden lisäksi myönsi osasto kaksi 25 mkn stipendiä jäsentensä haettavaksi puoluetoimikunnan toimeenpanemille agitatsioonikursseille, jotka pidettiin Pietarsaareissa marraskuulla.

Osastolla on vuoden kuluessa ollut tuloja 421:54 ja menoja 673:30. Osaston tähänastinen toiminta on ollut koko lupaava, sitä toivomme sen edelleenkin olevan kaksin verroin.

### **Pietarsaaren Räättäliammattiosasto**

perustettiin 19 p:nä syyskuuta 1904. Osaston tähänastinen toiminta on ollut melkein näkymätöntä. Tosin tähän osaltaan vaikuttaa sekin seikka, että osaston pöytäkirjat kolmen vuoden ajalta ovat hukkuneet jäljettömiin kirjurien huolimattomuuden takia, joten voimme osaston toiminnasta mainita ainoastaan muutamia kohtia.



V. 1905 kevättälvella, laati osasto 3-luokkaisen työ-sopimuksen, jolle ilman suurempia vaikeuksia saatiin työnantajain hyväksyminen 2 vuoden ajaksi. Liiton vastustuksista huolimatta laati osasto, vanhan sopi-musajan kuluttua uuden, parannetun työkopimuksen, joka sittemmin saatiin voimaan muutaman päivän la-kolla. Ohimennen mainittakoon, että osasto tällävälin m. m. v. 1906 oli yhtynyt Suomen Räätelintyöntekijäin liittoon. Osasto on tehnyt lukuisia lahjotuksia, joista mainittakoon: V. 1904 lahjoitti osasto Voikaan teh-taan lakkolaisten avustamiseksi 20 mk., v. 1905 Pie-tarsaaren t. y:n rakennusrahostoon 50 % iltamatulois-taan ja v. 1909 avusti osasto Ruotsin suurlakkolaisia 25 mklla.

17 p:nä maalisk. 1909 pitämässään kokouksessa päätti osasto erottaa jäsenyydestä työnantajat.

### **Kone-, Rauta- ja Metalliammattiosasto.**

*Perustaminen ja toiminta 1903.* Vuoden ensipäi-vinä herätettiin kysymys t. y:n kokouksessa ammatilli-sen työväenliikkeen järjestämisestä paikkakunnallamme, t. y:n toimialaan kun lausuttiin kuuluvan valtiollisen liikkeen. Kun silloisena aikana oli etujen vastakkai-suus synnyttänyt enemmän maaperää ammatilliselle liikkeelle metalliteollisuudessa työskentelevien keskuu-teen, heräsivät he ensinnä miettimään keinoja epäkoh-tien, kuten pitkien työpäiväin ja isännistön mielivallan poistamiseksi. Kokous, johon oli kutsuttu kaikkia me-tallityöalan työläisiä lausumaan mielipiteensä vallitse-

vista oloista ja keinoista niiden korjaamiseksi, pidettiin 31 p:nä tammik. 1903 t. y:n huoneustolla. Kutsua oli-  
kin noudattanut 18 metallimiestä.

Kokous katsoi ainoan auttavan keinon olevan jär-  
jestymisen. Päätettiin perustaa metallityöläisten am-  
mattiosasto ja valittiin 3-miehinen toimikunta laati-  
maan sääntöehdotusta. Toimikuntaan tulivat A. Ris-  
tell, E. Gillberg ja S. Alkio. 16 p:nä helmik. esitti  
sääntötoimikunta ehdotuksen, joka muutamilla pienillä  
muutoksilla hyväksyttiin ja otettiin noudatettaviksi, kun  
ne 11 p:nä maalisk. saivat lopullisen vahvistuksen t.  
y:n johtokunnalta. Valittiin puheenjohtajaksi A. Ris-  
tell ja johtokuntaan E. Gillberg, S. Alkio, H. Lulli ja  
V. Träskman ja huvitoimikuntaan F. Stenberg, S. Al-  
kio, Lykman, M. Koivula ja H. Degernäs.

Osasto on käsikädessä toiminut t. y:n kanssa, ot-  
tanut osaa Vappumielenosoitusretkellä ja tarkasti seur-  
rannut valtiollisia kysymyksiä. On tajuttu tärkeimpinä  
ehtoina osaston menestymiselle olevan joukkojen va-  
listamisen ja siksi osasto 13 p:nä syysk. hyväksyi pe-  
riaatteessa oppikurssien aikaansaamisen ja valitsi myös  
toimikunnan jonka onnistui saada valtuustolta 200  
mk. ja työväenyhdistykseltä 28 mk. 37 p. tarkoituk-  
seensa.

Sairas- ja hautausapukassa päätettiin perustaa 11 p.  
lokak. ja tuli myös tämä päätös toteutumaan. Työt-  
tömyysapukassaan perustaminen on ollut myös kes-  
kustelun alaisena, vaan ei ole saatu käytäntöön. An-  
karan paheksumisensa lausui osasto Varkauden teh-  
taan isännistölle sen menettelystä työväkeään kohtaan.  
10-tuntisen työpäivän saamisesta keskusteltiin, vaan  
siirtyi osa tuonnemmaksi.

Vuosikokous pidettiin 31 p. jouluk. ja 9 p. tammik. 1904. Tiliasema osotti: tuloja Smk. 531:67, menoja 311:31 ja säästöä 277:17. Puheenjohtajaksi valittiin Eskil Gillberg ja varalle A. Rask, johtokuntaan S. Alkio, H. Palander, J. V. Johansson, Perämäki ja A. Lehtimäki, tilintarkastajiksi N. Lindvall ja F. Stenberg, huvitoimikuntaan F. Stenberg, A. Limnell, J. Leppänen, M. Ranta, Degernäs, A. Uotila, Grönlund ja Hokkanen ja järjestysvaliokuntaan Heinonen, D. Vänskä, R. Edgren, M. Niemi, Stjernroos ja A. Lackström.

Vuoden toiminta on ollut äärettömän suurta hapuilua sinne ja tänne osottaen, miten alkuperäisellä kannalla työväen kehitys ja liike vielä olivat.

*Oppikurssit.* Ensimmäisenä tehtävänä v. 1904 oli oppikurssin käytäntöön saattaminen. Toimikunta koetti parhaansa, hankki huoneuston vuokratta Merian kansakoululla, opetusvoimia saatiin myös riittävästi, joten kurssit voivat alkaa toimintansa 11 p. tammik. Oppilaita tuli 56, vaan 3 kk. toiminnan kestäessä vähenivät oppilaat vähenemistään, joten lopettajaisissa oli vain 21, jotka olivat koko ajan kurseilla käyneet. Tilit osottivat kurssien loputtua tuloja 461:65, menoja 436:65 ja jäännös oppivälineitä oli 25 mk:n arvosta, jotka oppivälineet lahjoitettiin myöhemmin t. y:n arpa-jaisiin.

Maalisk. 15 p:n kokouksessa päätti osasto ottaa käytäntöön ohjelman suorituksen, puheiden pitoa ja runojen lausuntoa y.m. joka menettely lähensi työtovereita yhä lähemmäksi toiminnassa, kasvatti toverihenkeä ja vilkastutti keskusteluja. Osaston lipuksi hyväksyttiin toimeenpannussa kilpailussa J. Palanderin luonnos, joka vihittiin juhlassa raatihuoneella 30 p:nä huh-

tikuuta. Vappuna otettiin osastona osaa mielenosotukseen viimeistä miestä myöten.

Kun yhdistys oli vuokralaisena ja useinkin pakotettu muuttamaan huoneustoa, päätti osasto 21 p. elok. ryhtyä rakennusrahaston puuhiin ja valittiin 6-henkinen toimikunta.

Sairas- ja hautausapurengas perustettiin 1 p:nä lokak. Renkaaseen on myös kuulunut osaston ulkopuolelta henkilöitä. Jäsenluku on vaihdellut 100—75. Jonkun aikaa oltuaan toiminnassa täytyi sen kuitenkin lopettaa kun sairaita ilmeni niin runsaasti, ettei toimikunta saanut riittävästi avustusta. Varsinkin se kun muutamat »sairastivat» työnsä ohella ehkä enin lamautikin maksuvelvollisuutta.

*Raittiusasia* on myös paljon pohdittu ehkä siitä syystä eniten, kun metallityöntekijöistä enin osa oli vajonnut juomahimon orjuuteen sekä käytännössä oli »härkäviinat», jotka osasto on kieltänyt jäseniltään ja asettanut tilalle osastoonliittymisvaatimuksen. Onpa päätetty perustaa raittiusliittokin osaston keskuuteen, vaan on se jäänyt päätökseksi.

*Työväenpuolueeseen* päätti osasto liittyä 1 päivästä tammik. 1905, päättäen myös suorittaa säädettyt maksut. Päätös tehtiin 20 p:nä marrask. 1904.

Voikaan tehtaan lakon johdosta on osasto lausunut seuraavaa: »Kokous lausuu jyrkän paheksumisensa Voikaan tehtaan herrojen menettelystä työläistensä siveyskäsitteitä vastaan, kuin myös ammattientarkastajille, erittäinkin Vera Hjeltille puolueellisesta menettelystään ja tri Heikki Renvallille herrain kätyröimisestä, tunnustaen lakon oikeutetuksi ja ryhtymällä aineelliseen avustukseen». Kuluneen vuoden ajalla on pidetty



12 kokousta, 11 iltamaa, joista 5 perheiltamaa, voittoa iltamista 330: 55. Tilit osottivat tuloja 860: 80, menoja 772: 36, säästöä 86: 44.

Lauantaipäivän lyhentämiseen 7-tuntiseksi on jo v. 1905 pantu vähän enemmän huomiota, kehoitettu kirjeiden kautta työnantajia lyhentämään sitä niillä työpaikoilla, jossa vielä oli 10-tuntinen. Kirjelmät eivät kuitenkaan saaneet sanottavampaa aikaan kun eivät eri työpaikoilla työskentelevät metallityöntekijät ryhtyneet itse tarmolla asiaan. P:saaren konepajalla oli jo varhemmin otettu käytäntöön 7-tuntinen lauantaiyöpäivä.

Ruotsin metallisulussa oleville ammattitovereille hankittiin avustusta 185 mk. 75 p. ja koetettiin estää, ettei yksikään paikkakunnan työläinen menisi rikku-reiksi.

Koko maata käsittävään metallityöläisten liittoon yhtyi osasto vihdoin 20 p:nä elok. 1905, joka yhtyminen on lujittanut rintamaa tulevissa taisteluissa. Samalla kun osasto on ammatillisesti kehittynyt, on se ollut valveilla valtiollisessakin taistelussa. Äänioikeus-asiaa on selvitetty jäsenille, jotka ovat uhranneet kukin päiväpalkkansa äänioikeusrahaan, velvoitettu jäsenet toimimaan t. y:ssä valtiollisen työväenliikkeen hyväksi, päätetty erota valtiokirkosta, joskin puhtaasti säästäväisyyssyistä, vaan joka puuha raukesi samoista syistä kuin yhdistyksenkin. Suurlakkokomiteassa oli osastolla edustaja, on luovutettu suurlakkorahaan 50 mk.

Liittotoimikunnan esityksestä on osasto keskustellut ammatillisesta agitatsionista, vaan katsonut, että kun me kuulunme työväenpuolueeseen, niin agitatsioni käy sen kautta paremmin kuin että ruvettaisiin

kustantamaan erityistä agitaattoria. Ammatillisen liikkeen merkitystä ja sen eroavaisuutta valtiollisesta ei siis ylen suureksi arvioitu.

Johtokuntaan kuuluivat v. 1905: E. Gillberg, V. Johansson, M. Ranta, A. Hienonen, E. Niemi ja A. Keskinen. Kokouksia pidetty 11, iltamia 6, joista 2 perhe-iltamaa, kansanjuhlia 1. Osaston jäsenluku vuoden lopussa 45. Tilit osottivat tuloja 841: 90, menoja 717: 83 ja säästöä 267: 15.

*Vuosi 1906* on ollut mitä toimintarikkain, aiheutuen suurlakon nostamasta innostuksesta sekä suurista työtaisteluista kautta maamme, kuten Helsingin sulkua ja sokuritehtaan lakko. Metalliliiton kasvaminenkin oli omiaan saamaan selvemmäksi luokkataistelun, oman edun ja sen ala-arvoisen aseman, jossa metallityöntekijätkin ovat.

Paikallisissa metalliteollisuuslaitoksissa pidettiin työssä alle 15 vuotisia työntekijöitä, joilla teetettiin työtä yli lakimääräisen työajan, jopa suuret määrät ylitöitäkin. Osasto koitti vaikuttaa tällaisten epäkohtien korjaamiseen, joskin vähillä tuloksilla. Vuoden ajalla lyhennettiin P:saaren konepajalla työpäivää  $1\frac{1}{2}$  tunnilla, jota osasto oli jo pitkän aikaa vaatinut.

Sairas- ja hautausapurengas, joka oli kitunut monista syistä, sai kuolemantuomionsa 23 p. elok.

Vuoden ajalla ovat puheenjohtajina olleet A. Tuira, D. Vänskä, E. Lampila ja Jacobsson, kirjureina: F. Stenberg, Mäkinen, Männikkö ja E. Niemi sekä johtokunnassa A. Uotila, Lagström ja Hienonen. Tilit osottivat tuloja yhteensä 1,938: 88, menoja 1,613: 70, joten säästö tekee 325: 18. Soittokunta perustettiin osastolle syyskuussa ja oli 4 kk. toimissaan. Torvet maksoivat 534: 81.

V. 1907 paikalliset kysymykset ovat ensin kiinnittäneet osaston huomiota. 20 p. tammik. esitti P:saaren konepajan isännistö osaston hyväksyttäväksi pajan järjestyssäännöt, jotka sitten kokous hyväksyi 31 äänellä 24 vastaan otettavaksi käytäntöön. Kirjelmässä, jonka osasto lähetti, lausutaan m. m.: »Konepajan järjestyssäännöt katsomme liian yksipuolisiksi, vaikka eivät olekaan lain vastaiset, lait kun on kerran laadittu yksinomaan työnantajain eduksi, jonka tähden periaatteellisesta syystä emme anna niille periaatteellista tunnustusta, mutta olemme tällä kertaa ahtaiden taloudellisten olosuhteiden vallitessa pakotetut ne hyväksymään ja noudattamaan toistaiseksi».

Soittokunta, joka 1906 perustettiin oli suurena riitakapulana koko vuoden. Soittajat olivat juoppoja ja rettelöivät iltamissa, johtaja oli riitainen, joten osasto oli pakotettu oikeuden kautta selvittämään asioita. Erästä mestarista konepajalla päästiin osaston toimesta lakon uhalla, joten vapauduttiin yhdestä »ruoskasta».

Kokouksia piti osasto vuoden kuluessa 30, johtokunta 28. Toiminta on siis ollut vilkasta, johon pääasiassa vaikutti osaston ja työnantajain välinen kireä suhde. Puheenjohtajana toimi J. Kärkkäinen, johtokunnassa: Frans Stenberg, E. Niemi, K. Rintala, N. Lindvall, K. A. Hellsten, O. Elfving, V. Pesonen, A. Lehtimäki, V. Lehtinen ja A. Niukkala. Tilit osottivat tuloja yhteensä 2,152: 60, menoja 1,230: 41 ja kassasäästö 922: 19.

*Taistelujen vuosi* oli vuosi 1908. Taistelua valmistelemaan ryhdyttiin jo tammikuulla. Työsopimus, jonka osasto laati ja liitto hyväksyi pienemmillä muutoksilla,

tarjottiin konepajan isännistön hyväksyttäväksi, vaan isännistö ei edes suvainnut vastata. Vaatimus sopimuksen hyväksymiseen jätettiin 18 p:ään maaliskuuta ja silloin sanoivat työntekijät itsensä irti, jos ei sopimusta vissin ajan kuluessa hyväksytä. Kun oli sovitelukomitean kautta koetettu ajaa rauhallisesti sopimus lävitse, vaan ei päästy yksimielisyyteen työnantajain kanssa sopimuksen sisällöstä (suurimpana erimielisyytenä oli palkkamääritelmä) alkoi lakko 3 p. huhtik. ja kesti 1 p:ään heinäkuuta, jolloin osasto hyväksyi työnantajain tarjoaman työsopimuksen. Sopimuksen teko tapahtui vastoin liiton edustajakokouksen tekemiä päätöksiä, jonkavuoksi liittotoimikunta 3 p. heinäk. erotti osaston liitosta ja julisti rikkureiksi eräät osaston jäsenet, joista yksi on sovittanut rikkuruutensa. Emme voi olla mainitsematta, että pietarsaarelaisten »ansioksi» on luettava suurimmaksi osaksi ne taistelut, jotka myöhemmin laajalla alueella käytiin, siihen vaikuttivat he työnantajain tarjoaman sopimuksen hyväksymällä. Päätökseen vaikutti myös osaltaan se, että edustajakokouksessa ollut edustaja toi vääriä tietoja osastolle, osaksi myös se, että lakkoon ryhtymistä ei ollut kylliksi valmistettu, rahastot olivat heikot ja avustus riittämätön.

Kun osasto oli liitosta erotettu, ei katsottu voitavan toimia sellaisella järjestöllä, joka on liiton ulkopuolella, joten 12 p:nä heinäk. päätti osasto pitämässään kokouksessaan lopettaa osaston toiminnan ja luovuttaa omaisuutensa P:saaren työväenyhdistykselle sääntöjen määräämällä tavalla.



*Uuden metallityöntekijäin osaston perustaminen.*

Perustava kokous oli 6 p:nä tammik. 1909. Tilaisuuteen olikin saapunut 18 henkilöä, jotka sitten päättivät perustaa metallityöläisten paikallisosaston ja hyväksyivät liiton lähettämät säännöt. Osaston numero liitossa on 42. Valittiin O. V. Aalto puheenjohtajaksi, johtokuntaan: E. Virenius, E. Niemi, J. Viitanen, A. Uotila, Dalman ja A. Alanko.

Kuolleen osaston t. y:lle jätetyt varat tekivät Smk. 527: 45, korot talletusajalta 23: 75, yhteensä 551: 20. Torvet myytiin t. y:lle 200 mksta nuotteineen y. m. Ensi vuodella piti osasto kokouksia 14 ja johtokunta 12.

Tilit vuodelta 1909 osottavat tuloja yhteensä 1,270: 85, menoja 1,212: 75, säästöä 58: 10. Osaston omaisuus vuoden lopussa teki 1,059: 24.

*Vuosi 1910.* Liittotoimikunnan ehdotuksesta on keskusteltu sääntöjen muuttamisesta tarkoitustaan vastaavammiksi ja tehty useita muutosehdotuksia, jotka sitten on esitetty liittokokoukselle. Osastoa on liittokokouksessa edustanut V. Heimonen. Ammattijärjestön y. m. ammatillista kirjallisuutta on osasto levittänyt, samoin liiton toimittamaa ammattilehteä »Metallityöläisläinen». Henkilökohtaista agitatsioonaa on työpaikoilla harjoitettu. Agitatsioonin vaikutuksesta on paikkakunnalle perustettu ruotsalaisten metallityöläisten keskuuteen toinen metallityönt. osasto, jossa jäseniä on ollut 20—30. Erikoisosastoja ovat perustaneet pelti- ja vaskisepät sekä valajat. Valajien osasto on sitten kuitenkin kuollut ja jäsenet liittyneet tšekäläiseen osastoon.

*Vapaa Sana.* Osasto omistaa osuuksia. Päätetty tukea lehden taloudellista asemaa, ja ryhtyä sen paino-

koneiden kertakaikkiaan maksamiseen, josta ensi osa on jo maksettu, loput maksetaan ennen v. 1912. Lunastusmaksulla merkitään osuuksia.

Osasto tilaa jokaiselle jäsenelleen »Metallityöläisen».

*Epäkohdat konepajalla.* Sen johdosta, että pajan sepät ilmottivat osastolle, että työskentely on siellä sangen epäterveellistä, kun ulosjohtavia savutorvia ei ole lukuisista ahjoista ja puu- sekä koksiuuneista. Asiasta on tehty selkoa sanomalehdissä. Ammattientarkastajan on ollut lopulta tarttuminen asiaan ja hän määrännyt laittamaan savunvaihtajan. Työsopimus, jonka johdosta entinen a. o. lopetettiin ja nimellisesti ollut käytännössä ilman merkitystä, sanottiin työnantajain puolelta irti 31 p:stä jouluk. 1910. Kun osasto yhdessä ruotsalaisen osaston kanssa oli kysymystä harkinnut ja liittotoimikunta antanut yhtäpitävän lausunnon, ettei löydy edellytyksiä puolustustaisteluun, on joukkosopimus jäänyt tulevaisuuden asiaksi.

Ammattijärjestön oppikursseille osaaottaville jäsenille on luovutettu 50 mk., t. y:n arpajaisia avustettu 20 mklla, t. y:n kirjastolle luovutettu 25 mk.

Kokouksia on osasto pitänyt 23, johtokunta 22, pöytäkirjaan merkitty 128 pykälää. Viime vuonna toimi puheenjohtajina V. Heimonen, A. Vikman. Johtokunta: E. Niemi, Nykacka, Laakkonen, Kaistinen, Arthur Alanko, (rahastonhoitaja) Hellsten, Hj. Sorsa, A. Hienonen, A. Mähönen ja A. Viita-aho.

Jäsenluku vuoden alussa 25 ja lopussa 49. Osastolla oli 31 p. jouluk. 1910 rahaa 745:71, osakkeita 220:—, kalustoa 155:30, kaikkiaan omaisuutta Smk. 1,121:01 arvosta.

---

VAASA 1911, OSUUSKUNTA VAPAA SANA n. 1. KIRJAPAINO